

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 15. JULIJ 1977

ŠTEV. 28 (1822)

Na primeru Šentjakoba v Rožu:

PROTESTIRAMO PROTI KRIVICI

in zahtevamo dosledno izpolnitev člena 7 na celotnem
našem življenjskem prostoru

Bilo je povsem v znamenju številke 7, ko smo koroški Slovenci v četrtek 7. 7. 77 v Šentjakobu v Rožu pričeli novo fazo našega boja za popolno in dosledno izpolnitev člena 7. Na krivične ukrepe, ki jih je avstrijska vlada uveljavila z odredbami k zakonu o narodnih skupinah, smo odgovorili z odločnim protestom proti „rešitvam“, ki ne upoštevajo 7. člena državne pogodbe, marveč kot sad neodgovornega popuščanja nemškonaacionalnim silam omejujejo naseljitveno območje koroških Slovencev na nekaj rezervatov; z manifestativno akcijo samopomoči smo opozorili na diskriminacijski značaj sedanje ureditve ter zahtevali brez-pogojno uresničitev vseh določil člena 7 na celotnem ozemlju avtohtone naselitve koroških Slovencev.

Na povabilo krajevnega odbora Zveze slovenske mladine v Šentjakobu in tamkajšnjih slovenskih občinskih odbornikov se je zbralo na protestni manifestaciji lepo število domačinov, katerim so se pridružili še udeleženci iz drugih krajev južne Koroške, navzoči pa so bili tudi predstavniki osrednjih organizacij koroških Slovencev. Z gesli, deloma v obeh deželnih jezikih, je bil jasno izpovedan namen in pomen prireditve: „Člen 7 za Šentjakob“ se je glasila zahteva, ki je bila hkrati tudi protest, ker so oblasti slovensko kulturno središče Šentjakob v Rožu kakor številne druge kraje širše južne Koroške izločile pri rešitvi člena 7. Druga gesla so pričala, da smo s Šentjakobčani solidarni vsi koroški Slovenci (Mi iz Škocijana, oropani pravic, se borimo z vami — Pliberška mladina se solidarizira — Bilčevska mladina proti zožitvi sloveskega ozemlja...). Odločno

odklanjamo „rešitve“, ki bi nas in naše ozemlje zreducirale na nekaj otčkov sredi nemškega morja, zato nedvoumna zahteva „Proč z rezervati — člen 7 izpolnjevali!“

V tem duhu je potekala celotna prireditev v Šentjakobu, ki je bila mogočna manifestacija življenjske volje in borbene odločnosti tamkajšnjih domačinov in vsega našega ljudstva. Dolga povorka, v kateri je sodelovalo okoli 500 ljudi, se je vila skozi vaško središče. Z napisanimi gesli in z glasnimi vzkliki so udeleženci izpovedali svoj protest in svojo zahtevo; na čelu kolone pa sta domačina nosila

tablo z dvojezičnim krajevnim napisom „St. Jakob i. R. — Šentjakob v R.“. Da tak napis ni morda izraz nekega nacionalizma, temveč je legalna in povsem upravičena zahteva Šentjakobčanov, so potrdili tudi tisti domačini, ki so obrobili cesto in se s svojim dostojnim zadržanjem dovolj očitno distancirali od tistih redkih skrajnežev, ki so tudi to priložnost izkoristili, da javno demonstrirajo svoj strupeni šovinizem, kot so to storili že leta 1972 pri zloglasnem „Tafelsturm“.

Sprevid se je ustavil na zahod-
(Dalje na 8. strani)

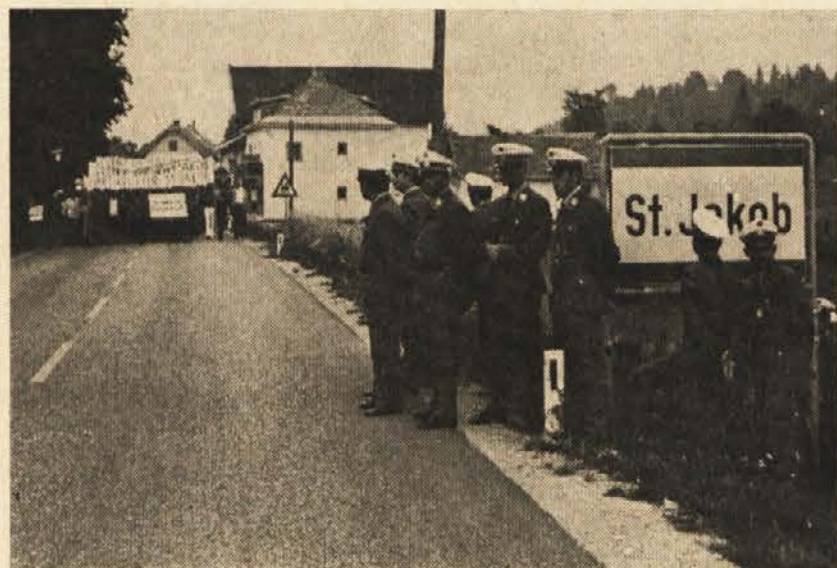
Dvojna mera varnostnih oblasti ki očitno ščitijo kršilce avstrijske ustave

Ko so Slovenci v Šentjakobu prejšnji teden z „akcijo samopomoči“ protestirali proti krivici in zahtevali dosledno izpolnitev člena 7, so varnostne oblasti pokazale nenavadno skrb: z neprodornim kordonom (slika na desni) so šandarji zavarovali nemški napis, ki sicer odgovarja trenutni zakonski ureditvi, pomeni pa očitno kršitev avstrijske ustave, katere sestavni del je tudi člen

7 državne pogodbe, ki za vse okraje s slovenskim ali mešanim prebivalstvom nedvoumno predpisuje dvojezične napise. Nasprotno pa so leta 1972 varnostni organi prekrizanih rok stali ob strani in mirno dopuščali, ko so nemški nacionalisti s svojim „Tafelsturmom“ (slika na levi) poteptali veljavni zakon in ustavo.

Podiralcji uradnih dvojezičnih napisov niso bili kaz-

novani, pač pa bodo postavljeni pred sodišče slovenski mladinci, ki so opozarjali na neizpolnjena določila državne pogodbe in protestirali proti razpihovanju narodnostne mržnje.

Zato javno ugotavljamo in obtožujemo, da oblasti s takšno dvojno mero očitno ščitijo kršilce avstrijske ustave!

Svetovna javnost se zanima za naše vprašanje

V želji po čim širšem obveščanju mednarodne javnosti o položaju in problemih slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem sta osrednji organizaciji koroških Slovencev povabili zastopnike svetovnega tiska na informativen obisk na Koroško.

Prva skupina dopisnikov tujih časopisov in agencij z Dunaja in iz Beograda je Koroško obiskala ob koncu prejšnjega tedna. Obiskali so razne kraje na južnem Koroškem, kjer so v pogovoru z občinskimi mandatarji in krajevnimi zastopniki slovenske narodnostne skupnosti spoznali trenutno stanje, nastalo predvsem po uveljavitvi zakona o narodnih skupinah in izvedbenih odredb k temu zakonu. Pri tem so se zlasti na primerih občin Škocijan, Bilčovs in Šentjakob lahko prepričali, kako krivična in povsem nesprejemljiva je sedanja „rešitev“, ki koroške Slovence glede priznanja pravic deli na številne kategorije in jih utesnjuje na nekaj rezervatov.

V hotelu „Korolan“ v Sekiri pa so se tuji novinarji srečali s predstavniki obeh osrednjih organizacij — Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev. Po obsežni informaciji so zastopniki ZSO in NSKS v izčrpnem pogovoru poudarili, da z zadnjimi zakonskimi ukrepi vprašanje člena 7 nikakor ni rešeno, marveč ti ukrepi nasprotno pomenijo kršitev državne pogodbe. Zato bodo koroški Slovenci nadaljevali svoj odločni boj za dosledno izpolnitev vseh določil člena 7, in to s konkretnimi akcijami kakor tudi po pravni poti.

Miselni skoki zveznega kanclerja Kreiskega

Prejšnji teden, ko je pred novinarji razgrnil svoje poglede na razna mednarodna vprašanja in interpretiral svoje mnenje o odnosih s sosednjimi državami, je zvezni kancler „obžaloval“, da se Avstrija in Jugoslavija „prekmeta“ zaradi manjšinskega vprašanja. Med njegovimi izjavami je bilo razbrati misel, da ne more prav razumeti, zakaj Jugoslavija pripisuje toliko važnosti enemu samemu neresenemu problemu, ko pa imata obe državi vendar toliko skupnih interesov.

Ta teden, ko je isto vprašanje — namreč manjšinsko — obravnaval pred novinarji v luči notranje politike, konkretno v okviru polemiziranja z opozicijo, pa se je kancler poslužil precej drugačne govorice. Povedal je, da za ceno tristranskega soglasja („pristanek opozicije smo morali zelo drago plačati“) ni bilo mogoče doseči več kot sedanjo „minimalno rešitev“, zaradi katere pa ni prišlo do sporazuma z neposredno prizadetim — s Slovenci na Koroškem.

S tem je kancler hote ali nehoti priznal, da slovenska manjšina povsem upravičeno odklanja sedanji „manj kot nič“ ter zahteva takšno rešitev, ki ji bo zagotavljala obstoj in vsestranski razvoj. Njegovo priznanje pa prav tako pomeni, da dobro razume tudi zadržanje Jugoslavije, ki ima kot država matičnega naroda prizadele manjšine in kot sopodpisnica avstrijske državne pogodbe pravico in dolžnost bdeti nad tem, kako Avstrija izpolnjuje svoje pogodbene obveznosti.

Ce pa kancler sedaj obžaluje, da le-

ta 1972 zaradi „nekaj sto ali če hočete tisoč ljudi“ ni prišlo do uresničitve „idealne rešitve“ in v tej zvezi pove „resno besedo“ gospod pri Heimatsdienst, da celo sedanji „komaj duca“ napisov proglašajo za „sramotne madeže“, potem vsega tega ne moremo razumeti drugače kot priznanje, da je sedanja manjšinska politika, osnovana na kapitulaciji treh strank, vlade in parlamenta pred nemškimi nacionalisti, privedla Avstrijo v slepo ulico, iz katere niti tako prebrisan taktik, kot je kancler Kreisky, očitno ne ve izhoda. Vendar takšno zapoznelo kesanje nikogar in tudi kanclerja ne more obvarovati pred odgovornostjo. Državno pogodbo ni podpisal Heimatsdienst, marveč jo je podpisala avstrijska vlada, potrdil pa avstrijski parlament. Zato sta tudi edina vlada in parlament odgovorna in dolžna poskrbeti za izpolnitev prevzetih obveznosti, in sicer po duhu in črki državne pogodbe, ne pa v smislu zahtev in izsiljevanja s strani krogov, katerim je celo sedanja priprava malenkostna rešitev preveč širokogrudna.

Na kako trilih nogah mora biti osnovan tristranski sporazum, bi moralo biti kanclerju Kreiskemu jasno najpozneje leta 1972, ne pa šele zdaj, ko sta se koroška OVP in FPÖ na nedavnem srečanju Bacherja in Ferrarija s predsedstvom KHD mimo sicer toliko poudarjenega zavezništva SPO-OVP-FPÖ znašli v novi traditnosti s Heimatsdienstom in sicer na osnovi prav tistih stališč, o katerih je kancler menil, da nasprotujejo državni pogodbi.

„Proč z rezervati – člen 7 izpolnjevati!”

Brez pretiravanja lahko ugotovimo, da Šentjakob v Rožu že zelo dolgo ni več doživel tako mogočne manifestacije, kot je bilo protestno zborovanje dne 7. 7. 77, na katero so vabili krajevni odbor Zveze slovenske mladine ter slovenski občinski odborniki v Šentjakobu. Vabilu so se odzvali številni domačini, pridružili pa so se jim tudi udeleženci iz drugih predelov južne Koroške, da izrazijo solidarnost v boju, ki ga proti krivični manjšinski politiki Avstrije mora voditi ne samo Šentjakob kot zastopavljeno slovensko kulturno središče, temveč tudi številni drugi kraji v Zilji, v Rožu, na Gurah in v Podjunji, ki so bili s sedanjo „rešitvijo” člena 7 prav tako oropani enakopravnosti in pravic, zagotovljenih v državni pogodbi.

Šentjakobsko zborovanje je po svoji vsebini in svojem poteku izzvenelo kot nepreslišno opozorilo vladi ter domači in svetovni javnosti, da se koroški Slovenci s takšnimi „rešitvami”, ki v zadnji konsekvenci pomenijo smrtno obsodbo slovenskega življa na Koroškem, nikdar ne moremo in ne bomo sprijaznili. Bil je to glasen protest proti krivici, ki se zaradi ukrepov, porojenih na osnovi kapitulacije vlade in strank pred nemškimi nacionalisti, godi pretežni večini koroških Slovencev, katerih življenjski prostor je bil s temi ukrepi zožen na eno tretjino z ozirom na slovenski uradni jezik oziroma na eno šestino z ozirom na dvojezične napise. Bila je to odločna zahteva po takšni rešitvi odprtih vprašanj, ki bo zagotavljala nadaljnji obstoj in enakopraven razvoj slovenske narodnostne skupnosti. In bila je to predvsem tudi nedvoumna izpoved, da bomo koroški Slovenci boj za naše pravice nadaljevali in ga vodili tako dolgo, dokler si ne bomo izbojevali vsega tistega, kar nam gre po avstrijski ustavi, po državni pogodbi in drugih mednarodnih dokumentih.

To so jasno, stvarno in vsakomur razumljivo izpovedali tudi vsi govorniki na zaključnem zborovanju, kjer so poleg nemške krajevene table postavili dvojezični napis — kot izraz protesta proti krivici in kot izraz zahteve po pravici.

Ne moremo priznati ukrepov, ki merijo na naše uničenje

Kot prvi je spregovoril občinski odbornik Anton Gabriel iz Leš, ki je opozoril, da smo pred petimi leti še hodili na tem mestu mimo table, ki je nosila ime vasi v obeh jezikih. „Upali smo, da nam bodo s časom res dane pravice, ki nam gredo, nam, ki že več kot 1300 let avtohtono živimo na tej naši koroški zemlji,” je dejal. „Toda naše upanje, da bomo živeli na svoji zemlji enakopravni, se je izjalovilo in v zadnjih letih smo doživljali razočaranja za razočaranjem. Temne večerjajše sile, ki so po zgubljeni vojni spet dvignile nacionalistične glave in si ponovno zagotovile vpliv v deželi, so znova začele svoje razdiralno delo proti demokraciji in proti našim pravicam, da nadaljujejo in morda tudi uresničijo izročilo nacističnih oblastnikov „Macht mir dieses Land deutsch!”

Govornik je ožigosal kapitulantstvo vlade in odgovornih političnih strank pred fistlimi nacionalističnimi silami, ki stremijo za statističnim in tudi dejanskim uničenjem slovenske narodne skupnosti na Koroškem. V smislu zahtev teh krogov naj bi bil naš narod stisnjen v zakotne rezerve, naša govorica pa ponižana na raven pomožnega jezika ter s tem obsojena na kulturno smrt vsega dostojanstva oropane brezpravnega ljudstva.

„Tudi našo šentjakobsko občino, enega najbolj slovenskih središč naše dežele, so s tristrankarskimi sklepi o nesprejemljivih manjšinskih zakonih oropali ne le zunanjega znamenja naše v naši zemlji zakoninjen narodne bitnosti, marveč so nas politisili na stopnjo državljanov drugega reda,” je poudaril občinski odbornik Gabriel. „Zato smo slovenski občinski odborniki in naša mladinska organizacija sklicali to protestno zborovanje, da izpovemo pred vso javnostjo, da se s temi brez našega sodelovanja in proti nam sprejetimi zakoni nikoli ne bomo strinjali. Ne moremo priznati ukrepov, ki merijo na naše uničenje in nasprotujejo ne le duhu in črki 7. člena državne pogodbe, temveč tudi osnovnim človekovim pravicam, zajamčenim vsem narodom v helsinški listini.”

Govornik je dejal, da smo svojim prednikom in ogromnim žrtvam, ki smo jih koroški Slovenci doprinesli v preteklosti, dolžni braniti naš obstoj in naše pravice. Zavedamo se, da v tej borbi nismo sami; z nami so vsi pošteni demokrati, ki spoštujejo dostojanstvo ponižanega in s

krivico teptanega človeka. Za našo zahtevo po brezpogojni izpolnitvi člena 7 terjamo samo to, kar nam pripada. S to zahtevo tudi ne jemljemo nikomur ničesar, nihče ne utrpí zaradi tega krivice in ni za ničesar prikrajšan, če naša javno priznana beseda potrjuje naš avtohtoni obstoj. Naši naporí za dosego enakopravnosti ne morejo ostati brez uspeha, kajti naš boj je hkrati boj za utrjevanje demokracije. Zato smo prepričani, da bo z našim prizadevanjem prišel dan, ko rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak.”

Svoja izvajanja pa je občinski odbornik Gabriel zaključil s pozivom državi, deželi in domači občini, naj končno postavijo tiste uradne dvojezične table, ki že pet let ležijo skrite v občinski kleti.

Naša mladina se zaveda svojih nalog

Kot krajevni zastopnik Zveze slovenske mladine je spregovoril Slavko Štiker, ki je dejal, da je politič-

no udeleževanje mladine treba razumeti kot konstruktivno dopolnilo političnemu boju obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev „S tem pa jasno zavračamo laž šovinistične propagande, da osrednji organizaciji za svoje zahteve nima ta podpore ne v ljudstvu niti med mladino,” je naglasil govornik ter opozoril, da so kratenje demokratičnih pravic, oživiljanje neonacizma ter stalno popuščanje vlade nazadnjaškim silam bili objektivni razlogi za to, da se danes slovenska mladina na Koroškem zaveda svojih nalog.

„Danes, ko postavljamo v našem kraju dvojezični krajevni napis, hočemo skupno z vsemi demokratičnimi silami izraziti naše ogorčenje nad nedemokratično odredbo v zvezi z dvojezičnimi napisi, ki je nastala proti volji vseh koroških Slovencev, proti odporu demokratičnega tabora v Avstriji in proti nedvoumnim predpisom avstrijske državne pogodbe,” je poudaril krajevni zastopnik ZSM Slavko Štiker. „Odklanjamo tako imenovani zakon o narodnih skupinah, ker je rezultat kapitulacije vlade pred nemškim nacionalizmom in šovinizmom. Zato z današnjo manifestacijo izpričujemo naše stališče, da koroški Slovenci ne bodo dopustili, da bi nas s takimi in podobnimi zakoni spravili v rezerve, kjer bi bili le objekt na voljo državnih oblasti in nemškonacionalnih sil.”

Ob koncu je govornik ZSM izpovedal, da je slovenska mladina na Koroškem slej ko prej mnenja, da je rešitev našega vprašanja možna samo v neposrednih pogovorih naših osrednjih organizacij z vlado kot enakopravnimi partnerji in na osnovi člena 7 državne pogodbe. Naloga mladine pa bo, da v povezovanju z vsemi naprednimi silami nemškogovorečega demokratičnega tabora Avstrije nudi našim zastopnikom vso podporo pri pogajanjih z vlado.

Dvojezičnost tudi za druge napise

Govornik Koroške dijaške zveze Janko Pipp je v svojem kratkem prispevku spomnil na slovenski značaj Šentjakoba: Šentjakob ima tri izvoljene slovenske občinske mandatarje; v Šentjakobu je slovenska kmečka zadruga, ki je najstarejša tovrstna ustanova v Avstriji; Šentjakob ima razvito slovensko kulturno dejavnost in je sploh slovensko kulturno središče Roža — prav ta Šentjakob pa hočejo avstrijske oblasti zbrisati. „Tega pa ne bomo dopustili, že bolj se bomo uprli nasilju in se za naše pravice od danes naprej tako odločno borili, da si bodo naši nasprotniki zapomnili 7. 7. 77.” Pri tem pa je govornik dejal, da je naša dvojezična tabla le del naših pravic, kajti v smislu člena 7 morajo biti dvojezični tudi vsi drugi napisi.

Tujega nočemo-svojega ne damo!

Zborovalcem je spregovoril tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, ki je izrazil solidarnost obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev z bojem Šentjakobčanov. „Tako hočemo povsod povedati, da na tej zemlji živimo tudi Slovenci,” je poudaril predsednik ZSO. „Terjamo samo to, do česar imamo pravico. Tujega nočemo, a svojega ne damo!” Borili se bomo naprej za naše pravice in smo prepričani, da nas bodo podprli tudi avstrijski demokrati. V tej borbi — je dejal dr. Zwitter — se ne pustimo izzivati, kakor tudi mi nočemo nikogar izzivati. „Tukaj izvajajo žandarji samo povelje, ki so ga jim dali drugi. Bi pa opozoril na značilno razliko: ko so leta 1972 podirali dvojezične napise, so žandarji mirno stali ob strani, deloma pa celo sodelovali — tokrat pa branijo enojezično tablo. Če bi tudi tedaj tako branili uradne dvojezične napise, bi danes bilo to vprašanje že rešeno in ne bi bila potrebna nadaljnja tozadevna borba. Tako pa bomo postavljali dvojezične napise tudi še naprej, povsod tam, kjer avtohtono živimo koroški Slovenci.”

Predsednik ZSO je omenil izjavo celovškega državnega pravdnika, ki je v zvezi s podiranjem dvojezičnih napisov dejal, da to ni bilo kaznivo dejanje, ker pri tem ni bila povzročena stvarna škoda. „Zato tudi nameščanje dvojezičnih napisov ne more biti kaznivo dejanje, ker nočemo niti nismo hoteli povzročiti stvarne škode — tudi če bi dvojezično tablo namestili tam, kamor spada,” je zaključil dr. Zwitter.

Resolucija sprejeta na protestni manifestaciji 7. 7. 77 v Šentjakobu v Rožu

Prebivalci Šentjakoba, ki smo danes postavili dvojezični napis za naš kraj, pojmujemo to našo akcijo kot protest proti nedemokratični odredbi v zvezi z dvojezičnimi napisi. Ta odredba je nastala proti volji vseh koroških slovenskih organizacij, proti odporu demokratičnega tabora v Avstriji in proti nedvoumnim predpisom avstrijske državne pogodbe. Odredba o dvojezičnih napisah omejuje naselitveni prostor koroških Slovencev na nekaj vasi in zaselkov in s tem zožuje veljavnost sedmega člena, ki je mišljen za celotno strnjeno dvojezično območje na južnem Koroškem.

Nadalje ugotavljamo, da tako imenovani zakon o narodnih skupinah nikakor ne ustreza demokratičnim načelom reševanja manjšinske problematike, nasprotno: ta zakon zožuje oz. uničuje doslej priborjene pravice in ga zato ne moremo smatrati kot nadomestilo za določila iz 7. člena državne pogodbe, ki jamči koroškim Slovincem narodno enakopravnost, Avstriji pa status nevtralne in suverene države.

Krajevno vodstvo Zveze slovenske mladine Šentjakob, slovenski občinski odborniki in tukaj zbrani Šentjakobčani zavračamo vladno odredbo o dvojezičnih napisah kot nedemokratično in obenem pozivamo vse svoje rojake, da tudi v drugih krajih v podeželskih središčih, ki jih odredba ne upošteva, postavijo dvojezične napise kot znak protesta in da v tistih redkih krajih, kjer bo postavljen napis, ne dovolijo, da bi nam ga nesle šovinistične sile.

PROČ S PROTIMANJŠINSKO ZAKONODAJO!
SEDMI ČLEN — PRAVICA NASAJ!

PRESEDNIK SZDL RIBIČIČ NAPOVEDAL:

Glede manjšinskega vprašanja bo v Beogradu narejen korak dalje

Prejšnji teden je delegacija SZDL Slovenije pod vodstvom predsednika republiške konference Milje Ribičiča obiskala deželno vodstvo socialistične stranke Italije za deželo Furlanijo-Juljsko krajino. V pogovorih med predstavnikoma obeh organizacij so izčrpno obravnavali vprašanja, ki se nanašajo na odnose med sosednjima državama in zlasti obmejnim pokrajinami. Pri tem je igralo posebno vlogo manjšinsko vprašanje ter so bila izmenjana na stališča glede reševanja narodnostnih vprašanj.

Ob tej priložnosti je predsednik Ribičič obrazložil načelne poglede SZDL na narodnostna vprašanja ter poudaril, da je za Slovenijo in Jugoslavijo manjšinsko vprašanje kardinalno vprašanje, ker je reševanje tega vprašanja kohezivski in stabilizacijski element. Vprašanje manjšin pa je tudi svetovnega značaja, je dejal Ribičič, zakaj ni je dežele, ki danes ne bi imela odprlega tega vprašanja. Manjšinskega vprašanja niso rešili ne pluralistični sistemi na zahodu niti enostranski sistemi na vzhodu.

„V Avstriji na primer rešujejo nacionalno vprašanje s procesom narodne asimilacije, na vzhodu pa z nastajanjem tako imenovane socialistične nacije,“ je naglasil predsednik SZDL Slovenije. „Oba primera pa dokazujeta zelo nizko stopnjo osveščenosti glede tega vprašanja. Narodnostno vprašanje je sestavni del boja za enakopravne odnose, zato manjšinsko vprašanje ni samo stvar rebe jezika, ampak za deva celoten sklop družbeno-gospodarskih vprašanj. Na njem se preizkuša volja neke družbe, če resnično želi zagotoviti manjšinsko enakopravnost.“

Manjšinskega vprašanja nikjer ni mogoče reševati samo z ustavo, ampak z vsakodnevno prakso, je ugotovil predsednik Ribičič. Poleg tega, da se socialistične sile borijo proti šovinizmu lastnega naroda; če socialistične sile vedo za obstoj te nevarnosti, potem jim ne bo težko poiskati instrumentov, da jo odstranijo. V tej zvezi je Ribičič navedel dva pomembna dejavnika:

■ odprto mejo, ki omogoča povezavo manjšine z matično in dovoljuje matici, da rešuje tista vprašanja manjšine, ki jih večinski narod ne rešuje;

■ dvojezičnost na mešanem področju ne samo za pripadnike manjšine, ampak za člane obeh narodov, ker je to resnična perspektiva za mešana območja.

Predsednik Ribičič je tudi napovedal, da namerava Jugoslavija glede manjšinskega vprašanja storiti z beograjsko konferenco korak dalje. Manjšine obravnavajo v helsinkiški sklepni listini v dodatku, v Beogradu pa bodo vprašanje človečanskih pravic razširili tudi na manjšine.

„Ni sprejemljivo,“ je dejal Ribičič,

„da Avstrija kriči o disidentih in hkrati izvaja genocid nad Slovenci na Koroškem. Avstrija kriči zaradi obsojbe češkoslovaških književnikov, hkrati pa

sodno preganja 26 koroških Slovencev zaradi njihove zahteve, da se uveljavi državna pogodba.“ Nerešena vprašanja manjšin spodbujajo nacionalne, kulturne, verske in druge spore, preprečujejo gospodarsko sodelovanje ter povzročajo incidente na meji, kar je v nasprotju z duhom Helsinkov o novi Evropi. Zato naj se v razpravi o „tretji košari“ v Beogradu govori o manjšinah.

Tudi prešernovci obsojajo pritisk na manjšino

Na Zirovskem vrhu je bila zadnja nedelja prazna 34-letnice ustanovitve udarne brigade, ki nosi ime velikega slovenskega pesnika Prešerna. Tudi slavnostni govornik, generalpodpolkovnik Dušan Švara, je opozoril, da nosi brigada ime po človeku, ki je prvi povzdignil slovenščino in dokazal, da to ni zgolj jezik hlapcev in dekel. Za ta jezik pa se morajo nekateri naši rojaki še sedaj boriti, je ugotovil govornik in naglasil:

„Zal današnje srečanje naše udarne brigade močno greni spoznanje, da živimo v veliki deželi, da naša in hrvaška skupnost, na katero se v svojo ostrino zvišuje pritisk protimanjšinske in asimilacijske politike. Lani sprejeti zakoni in letošnje odredbe v Avstriji pomenijo bistveno vsebinsko in ozemeljsko zahtev mednarodno-pravno zagotovljenih manjšinskih pravic. Vse to je koncesija ne-nacionalističnim in velikomnim silam, ki v vsem listim silam v Avstriji, ki si prizadevajo za narodnostno uničenje prizadete manjšine, proti njenim življenjskim interesom in ob popolnem ignoriranju njenih stališč.“

Novo pobudo v okviru boja Slovencev v Italiji za narodnostne pravice pomeni tudi skupna vloga, ki so jo predsedniku italijanske vlade Andreottiju poslale osrednje slovenske organizacije in napredne politične stranke, ki se potegujejo za enakopravnost Slovencev. V pismu predsednika vlade pozivajo, naj sprejme predstavništvo Slovencev in z njimi začne pogovor o nujni globalni zaščiti slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Hkrati Slovenci zahtevajo, naj pred izglasovanjem predmetnega zakona zaslišijo predstavnike Slovencev, da kot celota soddločajo, ko gre za njihovo usodo. „Naš pristanek,“ pravijo, „ali pa tudi odpor, če bi zakon ne bil zadovoljiv, mora odigrati pomembno vlogo.“ Skupno pobudo, s katero so seznanili tudi široko javnost, so podpisali senatorka Jelka Gerbec za KPI, deželni svetovalec Drago Štoka za Slovensko skupnost, Marko Waltritsch za PSI, Boris Race za Slovensko kulturno gospodarsko zvezo, Damjan Paulin za Svet slovenskih organizacij in Viljem Černo za slovenska kulturna društva videmske pokrajine.

Jubilejno letno poročilo ob 20-letnici slovenske gimnazije

Letos, ko obhaja Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu dvajsetletnico obstoja, je tudi tradicionalno letno poročilo izšlo v jubilejni obliki in s temu dogodu primerno obširno vsebino. Klas, simbol slovenske gimnazije že od prvega leta njenega življenja, je zdaj prerasel v dvajsetico; stolpec iz kock, ki so ponazarjale posamezne učne predmete, pa je nadomestila slika novega, lastnega poslopja gimnazije.

Letno poročilo, ki je bilo že vedno zanimiva kronika dogodkov na gimnaziji tekom enega šolskega leta, je tokrat še dopolnjeno s podatki, ki se nanašajo na dvajsetletno obdobje obstoja in delovanja šole. To velja zlasti glede števila razredov in dijakov, kolikor jih je imela vsako leto: začelo se je v šolskem letu 1957-58 s prvimi tremi razredi in skupno 101 dijaki; potem je šola vsako leto narasla za nov razred in je v šolskem letu 1962-63 prvič postala popolna gimnazija z osmimi razredi (trije so imeli tudi že paralele); in 297 dijakov; v jubilejnem šolskem letu 1976-77 pa je imela slovenska gimnazija skupno 19 razredov ter 493 dijakov, kar je hkrati tudi najvišje število v njenem dosedanjem življenju.

Drugi pregled, ki obsega celotno dobo, bi lahko imenovali neke vrste „maturitetno bilanco“. Od prve mature na slovenski gimnaziji leta 1963, ko je srednješolski študij zaključilo prvih 17 dijakov, pa do letošnje 15. mature je slovensko gimnazijo zapustilo že lepo število 477 maturantov. Koliko jih je bilo vsako leto posebej in kam so krenili po končani srednji šoli, nam podrobno razčleni dr. Stanko Čegovnik. Iz njegovega prispevka zvezmo, kateri maturanti so nadaljevali in medtem tudi že končali študij na univerzah in drugih visokih šolah; zvezmo, koliko smo dobili mladih profesorjev oz. magistrov, duhovnikov, zdravnikov, pravnikov, tehnikov, agronomov in pri-

padnikov drugih „akademijskih“ poklicev, koliko strokovnih in ljudskošolskih učiteljev in drugih izobraženec; zanimivo je, da je med njimi tudi absolvent vojne akademije in absolvent diplomatske akademije. Za koroške Slovence, ki smo bili zaradi krivičnih razmer skozi desetletja skoraj brez posvetne inteligence, je današnje stanje lastnega izobraženstva, ki mu je temelje položila slovenska gimnazija, vsaj številčno zelo razveseljuje, čeprav je hkrati treba ugotoviti, da mnogi izmed njih iz najrazličnejših vzrokov svojih sposobnosti še ne morejo v polni meri vlagati v korist ljudstva, iz katerega izhajajo.

Obširen prostor tudi letos zavzema v letnem poročilu prikaz vsebine, poteka in odmevov jubilejne akademije. Posebno mesto je odmerjeno poročilu o slavistično-pedagoškem seminarju, ki ga je za profesorje slovenske gimnazije ter profesorje slovenske gimnazije na drugih višjih šolah priredila Delovna skupnost za slovenščino na višjih šolah v sodelovanju z Deželnim šolskim svetom za Koroško. Sicer pa so objavljeni še prispevki o raznih manifestacijah na šoli (npr. Cankarjeva razstava) oziroma prireditvah izven šole, ki so se jih udeležili dijaki slovenske gimnazije (mladinski pevski festival v Celju, srečanje z osnovno šolo Vič, deželna prireditev mladinskih zborov, tekmovanje za Cankarjevo nagrado v Ljubljani itd.), pa tudi o športnem udeleževanju, o skupnem nastopu dijakov slovenske in spitalske gimnazije in o podobnih dogodkih, ki so se zvrstili tekom šolskega leta 1976-77.

20. letno poročilo Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu je zajetna knjiga s 168 stranmi ter v besedi in sliki posreduje zanimiv in pester pregled o edini srednji šoli, ki jo imamo koroški Slovenci.

Naši popevkarici tudi na gramofonski plošči

Naši mladi popevkarici Magda Koren iz Šentjakeba v Rožu in Uši Kelih iz Sel, ki ju poznamo z nastopov na akademiji slovenske gimnazije in se v zadnjem času uveljavljata na društvenih in drugih zabavnih prireditvah, sta se zdaj predstavili tudi s prvo gramofonsko ploščo.

Plošča z naslovom „Jaka gre v Tivoli“ je izšla pri RTV Ljubljana, izdajo pa sta omogočili Koroška dijaška zveza in mladina Iskre. Na eni strani plošče je naslovna pesem „Jaka gre v Tivoli“, za katero je k znanemu narodnemu napevu prispevala besedilo Marta Velik; na drugi strani pa je pesem „Odtod do veselja“, ki jo je po besedilu Frana Milčinskega uglasbil Franček Podlesnik. Pevki Magda Koren in Uši Kelih spremlja studijski ansambel RTV Ljubljana, avanzma obeh pesmi pa je oskrbel Ivo Umek, ki je bil odgovoren tudi za izdajo plošče.

Za mladi popevkarici pomeni gramofonska plošča brez dvoma lepo priznanje, h kateremu jima pristrčno čestitamo z željo, da bi še naprej uspešno gojili in širili slovensko pesem. Ploščo „Jaka gre v Tivoli“ pa dobite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Paulitschgasse 5-7; cena je 40 šilingov.

„Vojna proti lakoti“

Že pred leti smo v našem listu poročali o ustanovitvi mednarodnega sklada „Lačni otrok“, ki ima svoj sedež v Zagrebu, ustanovljen pa je bil z namenom, da se bori proti lakoti otrok vseh narodov, ne glede na raso, barvo kože, narodnost, veroizpoved ali politično prepričanje. Pred nedavnim je ta ustanova izdala obširno publikacijo z naslovom „Vojna proti lakoti“ ki bi jo lahko imenovali obračun dosedanjega delovanja tega sklada.

V obsežni knjigi (obsega 384 strani ter je izšla v angleščini in hrvaščini) je glavni tajnik sklada „Lačni otrok“ dipl. ing. Vladimir

Paleček v besedi in sliki razgrnil zanimiv pregled dobrodelnih akcij, ki jih je ta ustanova v zadnjih letih izvedla v najrazličnejših predelih sveta. Pretresljivo je nizevanje posameznih primerov naravnih katastrof in drugih dogodkov, kjer so postali žrtve zlasti otroci; toliko bolj razveseljiva pa je bilanca dejavnosti, ki jih je razvil sklad „Lačni otrok“, da bi pomagal prizadetim.

Da je svojo nalogo uspešno opravljal, kažejo številne izjave, zahvalna pisma in poročila v tisku; tozadevni lok obsega ves svet, tako da se je sklad dejansko uveljavil in je danes priznan v najširšem mednarodnem merilu. Ob tem priznanju, ki odgovorne dejavnike lahko navdaja z zadovoljstvom, pa je potrebna tudi ugotovitev — in na to publikacija tudi opozarja — da so v današnjem svetu potrebe po nesebični človekoljubni akciji žal tako velike, da je vse doslej storjeno daleč premalo in je zato potrebno, da se medčloveška in mednarodna solidarnost še naprej razvija in širi.

Knjiga „Vojna proti lakoti“ tozadevno torej ni le ponosen obračun o vsem tistem, kar je bilo doslej narejenega, marveč jo je predvsem treba razumeti kot potreben in vsestransko impresiven poziv na nadaljnjo aktivnost v korist tistih, ki so pomoči najbolj potrebni — to je otrok, ki so nedolžne žrtve vseh nesreč, tistih, ki jih povzroči nara-va kakor tudi onih, ki jih zakrivi človek.

Za vikarja je v Črni Nikolaj Potočnik, doma tudi v Šoštanju, star 46 let; študiral je humanistiko v Judenburgu in nato 4 leta filozofijo in teologijo v Gradcu. Za duhovnika je bil posvečen v Gradcu in ordiniran na naslov grofa Weillandta Saur. Duhovnik je 21 let, od tega je bil eno leto v Dobrli vasi, 8 let vikar v Kapli, dve leti in pol v Žitari vasi, 4 leta v Rečici in sedaj v Črni četrto leto. Na plači dobiva 20 goldinarjev, na beri 20 mernikov pšenice in ravno toliko pšenične moke ter 40 mernikov ovs, od lanu in kruhcev ničesar. Za pogreb prejema 45 krajcarjev, za poroko 15 krajcarjev, če pa se vrši poroka brez blagoslova, 6 krajcarjev, za krst merico vina in dva hlečka kruha. Zupna nadarbina ima nekaj njiv in travnikov. Skupni dohodki vikarja so precenjeni na 360 goldinarjev. Vizitator je še ugotovil, da si je vikar na praznik sv. Janeza Krstnika zlomil nogo in od tega dne dalje ne more maševati, v ostalem pa izvršuje svoje dolžnosti v redu.

Nikolaj Potočnik je izkazan kot vikar v Črni listinsko do približno leta 1710. Njega je nasledil magister Joannes Ampach (tudi Ampoch, Amstach, Amšak), s. Theol. Baccalaureus formatus, vicarius parochiae Nigrofluvienensis, do okoli leta 1730. Od leta 1741 do 1759 je bil vikar v Črni Anton Schöpfer, ki je bil leta 1754 star 68 let. Od leta 1759 do 1761 je upravljal župnijo kot provizor Avgust Jožef Fakin, ker verjetno vikar Schöpfer zaradi starosti ni mogel več sam izvrševati te službe. Od leta 1762 do 1770 je služboval kot vikar v Črni Daniel Jurij Križ (podpisoval se je tudi Daniel Georgius Krischner). Od leta 1771 dalje pa je izkazan kot vikar v Črni Peter Babnik (Petrus Babnigg). Kot kaplana sta listinsko ugotovljena leta 1754 Janez Jurij Pogačnik in leta 1766 Jodok Princ.

V naslednjem bo prikazana tudi za župnijo Črna tabela s statističnimi podatki o številu

prebivalstva, o krstih, porokah in o številu umrlih faranov za leta, ki sem jih mogel ugotoviti v listinskih virih.

Letnica	Communi-cates	Non communi-cates	Skupaj faranov	Rojstva	Poroke	Smrti
1665	1512	638	2150			
1696	1500	500	2000			
1698	1400	500	1900	81	14	116
1708	1450	410	1860	56	17	46
1710	1448	408	1856	58	10	98
1714	1714	275	1989	62	12	122
1715	1822	144	1966	64	13	132
1718			1967	64	12	65
1722	1800	188	1988	66	13	46
1723	1833	155	1988	62	10	60
1741	1470	390	1860	61	9	108
1747	1418	438	1856	64	13	34
1750	1269	393	1672	64	22	41
1752	1574	372	1946	59	14	81
1754	1418	510	1928	72	15	63
1759	1202	255	1457	54	4	36
1760	1250	342	1592	53	25	53
1761	1283	315	1668	54	5	50
1763	1224	170	1394	54	11	29
1764			1266	45	17	33
1765			1562	51	3	34
1766	1196	334	1530	49	3	24
1767	1182	283	1465	41	10	54
1768	1193	287	1521	41	16	57
1769	1182	281	1515	52	16	37
1770			1488	45	12	48
1771	1285	288	1513	43	12	73

V župnji Črni je živele povprečno okoli 2000 oseb; ko je bila leta 1755 ustanovljena v Mežici samostojna župnija, je bil tej novo ustanovljeni župnji dodeljen tudi del teritori-

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI ČRNE NA KOROŠKEM

ja župnije Črna in je število faranov padlo na približno 1500 prebivalcev na leto.

Zanimivo je tudi primerjati število rojstev in število smrtnih primerov. Medtem ko je število rojstev v zgoraj prikazanih letih precej izenačeno, je razlika v številu smrtnih primerov večja. To je pripisati predvsem umrljivosti otrok in leta 1715 kugi, ki je tisto leto razsajala na Koroškem. V letu 1710 je umrlo v župnji Črna 98 oseb, od teh je bilo po izkazu takratnega vikarja 66 otrok; po vsej verjetnosti je to leto pobrala toliko otrok kakor otroška epidemija. V letu kuge 1715 je med 132 umrlihi bilo 62 otrok. Večja umrljivost otrok je izkazana še v letu 1714, ko je umrlo 20 otrok in v letu 1723, ko je od 60 umrlih izkazanih 20 otrok.

Za leto 1754 je ohranjen tudi za župnijo Črna poimenski seznam vseh faranov z navedbo imena in priimka, starosti, spola, poklica in bivališča posamezne osebe. Po poklicu sem ugotovil 11 krojačev, 4 čevljarje, 4 tesarje, 3 zidarje, 2 mlinarja, 2 gostilničarja, enega žgarnjkuha, enega krznarja, enega topilca železa, 15 do 20 rudarjev in več kot 20 beračev. V pristavi pliberške gospoščine so stanovali kot uslužbenci te gospoščine oskrbniki, dva birača in stražar ter gostilničar, ker je, kakor je bilo že poprej opisano, imelo pliberško gospostvo v tej svoji pristavi gostilniško obrt, ki jo je dajalo v zakup. V kraju Črna sta bivala v tem času, to je v drugi polovici 18. stoletja, dva pobiralca davkov, cesarski in deželni (Kaiserlicher Einnemer in Landschaftlicher Einnemer). Kot duhovnika sta v tem seznamu nave-

dena 68-letni kaplan Janez Jurij Pogačnik.

Če ob zaključku primerjamo družbenopolitične prilike prebivalstva župnije Črna z enakimi prilikami v župnijah Pliberk in Šmihel pri Pliberku, pridemo do sklepa, da je bila stanovska razlika med višjim slojem prebivalstva, to je bilo na deželi duhovništvo, in med nižjim slojem, ki so ga predstavljali kmečki podložniki, v župnji Črna še globlja v škodo podložnikov kot v ostalih dve župniji. To nam najbolj očigledno potrjuje primer vikarja najboljši oči gledno potrjuje primer vikarja na službovali kot vikarji in kaplani, imeli težave pri izvrševanju svoje službe. Vseh šest podružničnih cerkev je bilo postavljenih visoko v hribih in oddaljena tudi po več km od župne cerkve, pri vsaki teh cerkev pa je bilo treba brati vsako leto po 10 obveznih maš, kar je bilo posebno v zimskem času vezano z velikimi napori. Pri tistih podružničnih cerkvah, kjer je obstajalo pokopališče, so morali, kakor smo videli, pogosto pokopavati mrlice brez navzočnosti duhovnika. Duhovniki v Črni niso imeli nikake prave družbe, kakor je to navajal eden vikarjev v svoji prošnji za premostitev, zato so se vdajali pijači in razuzdanemu življenju, kakor smo to videli v primeru kaplana Bončeliča.

(Dalje v prihodnji številki)

4. tradicionalna poletna noč v Železni Kapli

V soboto 9. julija zvečer smo imeli v Železni Kapli vzrok za veselje in prijetno domačo zabavo. Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ je spet vabilo na tradicionalno zabavno prireditev „poletna noč“, ki je bila tokrat zaradi ugodnejšega prostora pri občinskem kopališču (Bad Espresso) v Železni Kapli.

Prvi prosvetaši in prijatelji oziroma pomagači so se že v soboto zjutraj ob osmih zbrali na delovnem mestu, kjer je bilo treba pripraviti (namestiti mize, klopi itd.) vse potrebno za uspeh te, lahko bi rekli že „osrednje zabavne prireditve“ v Železni Kapli. Tako je to delovno razpoloženje pomešano z domačim humorjem trajalo tja do prihoda prvih gostov. Kmalu se je kljub slabo obetajočemu vremenu po stari navadi nabralo veliko ljudi. Predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ Peter Kuhar je pozdravil goste od blizu in daleč, med njimi tudi tretjega predsednika koroškega deželnega zbora, Josefa Guttenbrunnerja in domačega župana deželnega poslanca Josefa Lubasa.

Kvintet izpod Karavank s pevko Elviro pa je nato poskrbel, da so gostje lahko v taktu plesali, pili in jedli domače specialitete. Tudi na licu mesta pripravljeni in pečeni ter še topli krapi so hitro zginjali

v ustih zadovoljnih obiskovalcev in sladkosnednežev. Res izvrstnim godcem pa bi se ob tej priložnosti zahvalili, da so tako marljivo zabavali publiko, med katero je bilo poleg domačinov tudi mnogo tujcev različnih narodnosti, ki so na letovanju v Železni Kapli in njeni bližnji in daljni okolici. Sploh so

Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ v Škocijanu vabi na

KOROŠKI VEČER

v soboto 16. julija 1977 ob 20. uri pri Francu Piceju — Tednu na Zamanjah.

Sodelujejo: Moški zbor SPD „Vinko Poljanec“, ženski oktet SPD „Obir“ z Obirskega in instrumentalni ansambel „The Spiders“ iz Železne Kaple

Prisrčno vabljeni!

godci privabili na plesišče najbolj vzdržljive plesalce celo takrat, ko so kozarce napolnjevale izpod neba na gosto padajoče debele destilirane deževne kaplje. Ko so bili kozarci polni neokusne in neprimerne pijače in so se pokazale spet zvezde na temnem nebu pa so gostje zamenjali deževnico spet z okusnejšo kapljico. Natakarije in natakariji so pobrisali mokre klopi in mize in zabava se je nadaljevala do zgodnjega jutra kot bi ničesar ne bilo.

Ko se je iztekla noč in so se godci tudi že utrudili, se je začelo počasi prazniti. Neutrudljivi prosvetaši so se po odhodu zadnjih gostov takoj lotili dela, ki je bilo v tem, da so podrli kolibe in plesišče, pomeli in pospravili vse preostalo. Največji humoristi te pospravljalne skupine pa so se svoje utrujenosti otresli na originalen način — v mrzli vodi občinskega kopališča.

Velik uspeh te zabavne prireditve, tako letos kakor tudi v prejšnjih letih, pa nas je spet pripeljal do zaključka, da se bomo naslednje leto spet videli na tradicionalni peti poletni noči Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ v Železni Kapli.

Prosvetaši SPD Borovlje obiskali Gorenjsko

Kakor prejšnja leta, tako je naše društvo tudi letos organiziralo svoj tradicionalni izlet v Slovenijo. Čeprav ni bilo ravno najboljšo vreme, smo bili udeleženci s potekom izleta zelo zadovoljni. Prijetna družabnost in prelepi kraji Gorenjske oziroma bohinjskega kota so bili faktorji, ki so dali našemu izletu še prav posebno noto.

Pot nas je preko Ljubelja vodila po lepi Gorenjski do Bleda s prelepim Blejskim jezerom, katerega atrakcija je otok s cerkvijo, ki predstavlja hkrati tudi muzej. Druga posebnost je vsekakor blejski grad, ki čepi na navpični skali tik nad jezerom. Ta grad ki je prav tako sedaj tudi muzej, je bil prvič omenjen leta 1004. Od tedaj naprej do leta 1803 pa je bil last južnotirolskih škofov iz Brixna. Na Bledu se nismo dolgo zadržali, kajti mudilo se nam je na Vogel, ki je najbolj zanimiv ob lepem vremenu, da z njega lahko uživamo čudovit pogled na Triglav. Vožnja proti našemu cilju skozi bohinjski kot je pokrajinsko nekaj edinstvenega. V Stari fužini smo se ustavili in malo pokrepčali, seveda smo si privoščili tudi dobro kapljico. Na poti do žičnice, ki vodi na Vogel smo uživali ob prelepem pogledu na Bohinjsko jezero, ki ima čudovito lego med strmo k jezeru padajočimi pobočji prelepih Julijcev nad katerimi kraljuje očiak Triglav. Tudi vzpon z žičnico na Vogel je bil doživetje, ki nam bo ostal v prelepem spominu. Sicer so nekateri imeli strah, ko smo se dvigali nad navpično steno, vendar ko smo bili gori, jih je strah hitro minil, tako da so se z ostalimi potegnili s sedežnico še na naslednji vrh — Orlovo glavo. Z hotela, kjer je gorska postaja žičnice, se nam je nudi lep pogled na pod nami ležeče temno modro Bohinjsko jezero, ki k sreči ni obrobjeno s hišami in hoteli, kar mu daje

prirodni značaj. Med Blejskim in Bohinjskim jezerom je torej bistvena razlika, prvega obrobijo krasni hoteli in vile, drugi pa je ves v prirodni lepoti in to je danes v tem hektičnem času tisto kar najbolj privlači. Naš predsednik Andrej Wieser, ki je tudi izkušen planinec in dober poznavalec Julijskih Alp, nas je seznanil z zlatorogovim kraljestvom, katerega glavna atrakcija je Triglav. Žal nam ni bilo usojeno, da bi ga videli. Odel je bil v bele oblake. Po kosilu na Voglu smo se spet vrnili v dolino. Večina naših prosvetašev je še obiskala znameniti slap Savice, ki v ogromnem curku ali slapu pada več deset metrov globoko v tolmun. Slap Savice je hkrati tudi izvir največje jugoslovanske reke Save. Imenuje se Sava Bohinjka in se združuje s Savo dolinko (izvira pri Ratečah) pri Radovljici v reko Savo. Po povratku od slapa Savice se je ulila divja ploha. Tako smo imeli na izletu tudi priložnost seznaniti se z elementarnimi silami v gorah.

V gostišču pod slapom je bilo polno ljudi, med njimi mnogo inozemcev. Vsi so si ogledali slap in tako bili za nadaljnjo atrakcijo bogatejši. Na vožnji domov smo obiskali neko gostilno v vasi Černivec pri Brezjah. Tam so nam izredno dobro postregli, tako da vsakomur obisk te gostilne toplo priporočamo.

Še nekaj deset kilometrov in bili smo spet doma srečni in veseli, da je šlo vse po sreči. Tudi za ta izlet je bilo značilno, da je vladala med udeleženci prijetna družabnost in da so bili vsi zadovoljni. Tem potom se zahvaljujemo tudi šoferju Petru od avtopodjetja Bokalič, za vso priazdevnost in da nas je varno pripeljal domov. Zahvala velja seveda tudi društvu, ki je omogočilo ta izlet.

Društvene novice naših planincev

Že večkrat smo poročali o prijetnosti slovenske planinske postojanke na Blešči planini, ki nima zastojke naziva dom srečanja prijateljev koroških Slovencev.

V začetku minulega meseca je naš planinski dom obiskal tretji predsednik koroškega deželnega zbora Josef Guttenbrunner z družino in s tem dokazal, da je glas o tej koči segel tudi do njegovih ušes. Naši planinci so se počutili s tem obiskom zelo počaščene, saj velja med koroškimi oziroma avstrijskimi politikami Guttenbrunner za edinega iskrenega prijatelja koroških Slovencev. Še bolj smo bili veseli ko je obljubil, da bo še prišel, ker se mu lega koč na planini v osrčju temnih karavanskih gozdov in prijetna družabnost naših planincev tako dopade. Ob tej priložnosti je za vzdrževanje koč pripisal 1000 šilingov, za kar se mu tem potom ponovno iskreno zahvaljujemo.

V soboto 25. junija so prišli v pogorje Košute nad Selami slovenski alpinisti iz Nove Gorice, ki so se naslednjega dne povzpeli na Košutnikov turn. Ob tej priložnosti so pomagali reševati tri koroške alpiniste, ki so se ponesrečili v zahodni

grapi Košutnikovega turna. V soboto zvečer je goriške alpiniste v planinski postojanki „Košuta-Haus“ obiskala skupina naših planincev pod vodstvom odbornika Slovenskega planinskega društva Francija Kropivnika iz Sel. Srečanje s planinci iz Gorice je bilo izredno prisrčno. Ob tej priložnosti so goriški planinci predlagali, da bi se skupno z našimi planinci povzpeli na Krn.

Istega dne dopoldne je bila v Ljubljani 13. redna skupščina Planinske zveze Slovenije, katere se je udeležil tudi naš predstavnik tovariš Julij Iskra. Tudi tokrat je ponovno bil potrjen za predsednika dr. Miha Potočnik, ki že dolga leta suvereno krmari ladjo včasih tudi skozi razburkana morja slovenskega planinstva. Naslednjega dne v nedeljo 26. junija so naše planince na Blešči planini obiskali planinci PD Iskra v Ljubljani. Ob tej priložnosti se je skupina planincev povzpela na Komnino. Žal razgleda ni bilo, na povratku pa je planince še pošteno namočil dež. Kljub žegu od zgoraj, jim ni bilo žal, da so se povzpeli na drugače tako atraktivni razgledni vrh. Istega dne so naši planinci poveli Iskraše do nekdanjega partizanskega bunkerja pod Arihovo peč-

jo. Na tistem mestu, kjer je bil nekdanji bunker in sedež okrajnega odbora OF za Beljak, stoji danes lesen križ. V izredno hudi zimi 9. februarja 1945 je v bližini bunkerja (le-ta je bil izdan) zgubilo 8 protifašističnih bork in borcev življenje, samo trem borcem se je posrečilo, da so prebili obroč in si rešili življenje — Milan Primožič (pozneje padel za Zgorelcem), Drago Druškovič in Bogomohor Ston. Slednji, ki je bil navzoč med ljubljanskimi planinci in ki je bil živa priča tistega strašnega dne, nas je podrobno seznanil z dogodki pod Arihovo pečjo. V spomin na te dogodke so naši planinci skupno z Zvezo koroških partizanov pred dvema letoma v koči odkrili spominsko ploščo, ki spominja in hkrati opominja, da se kaj takega ne sme nikdar več ponoviti.

V nedeljo 3. julija sta kranjska alpinista Jože in Mark Štremfelj v rekordnem času (v 35 minutah) preplezala severno steno Arihove peči (1054 m), ki je bila do tedaj še neplezljiva. Navpično steno, ki je visoka okrog 90 metrov, sta preplezala, ne da bi zabila kakšnega klina. K temu podvigu obema alpinistoma iskreno čestitamo.

Slovenska fizikturna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovec, Slovenski atletski klub in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem vabijo na

Srečanje športnikov in planincev na Brški planini

ki bo v soboto 30. julija 1977 ob 14.30 uri

Brška planina (Egger Alm) se nahaja nad vasjo Brdo/Egg pri Šmohorju v Karnijskih Alpah. Do planine in še naprej vodi vozna cesta.

Za pijačo, jedačo, glasbo in prijetno družabnost je preskrbljeno. Pridite v čim večjem številu.

Nezaupnica brambovcem

Kotmirška sekcija Koroške bramborske zveze je pred nedavnim svojem umrlih nekdanjih koroških brambovcem poslala pismene pozive, da grobove omenjenih brambovcov okrasijo s „koroškimi križi“. Stroške, tako je pisalo v okrožnici, bo nosila domača bramborska organizacija. V okrožnici se organizacija sklicuje na grob „Josefa Ratz“, kjer je križ že narejen in si ga lahko ogledajo.

Takšen poziv s prijavnico je prejela tudi gospa Katharina Meisterl, vdova po koroškem brambovcu Aloisu Meisterlu z Brdi. Ker pa se ona ne strinja s cilji in nalogami Koroške bramborske zveze, je namestitev koroškega križa na grobu njenega moža odklonila in to utemeljila s tem, da je bil njen mož predvsem Avstrijec, ki je ljubil koroške ljudi brez razlike na narodnost in rad pel, kakor se je izrazil, „domače pesmi“. V drugi svetovni vojni je bil od razbojniških nacistov prisiljen služiti novi državi, vendar v srcu je bil vedno Avstrijec. Nadalje ugotavlja, da se ne strinja s takšno organizacijo, ki si je za idol izbrala človeka (Steinacherja), katerega cilj obrambnega boja ni bil dobrobit Koroške in Avstrije in ki je v visokih nacističnih funkcijah uničil pojem Koroške, kot dežele z 2000-letno kulturo.

Vaša organizacija, ugotavlja gospa Meisterl v pismenem odgovoru, je v preteklosti kot v sedanjosti izvedla

celo vrsto grobih neokusnosti: Tako je popolnoma zanemarila grob domačina-brambovca, katerega je rešila pred propadom neka slovenska družina iz Kotmarea vasi. Nadalje je oskrunila pravo ime našega nekdanjega padlega borca „Franca Ratz“ (v pisanju Josef Ratz) in ob priložnosti blagoslovitve bramborskega prapora minulega leta so bili počaščeni samo nemškonalionalni brambovci.

Gospa Meisterl je zaključila pismo z ugotovitvijo, da pod takšnimi pogoji in dejstvi ni pripravljena dati krajevnim organizacij pravice za ohranitev duha v počastitev naših očetov.

Tovariško srečanje

V soboto 9. julija je bilo v Kamniku II. tovariško srečanje borcev NOV, avtotransportnih OZD SR Slovenije. Poleg teh in številnih predstavnikov družbenopolitičnih organizacij občine Kamnik se je srečanja udeležila tudi delegacija Zveze koroških partizanov pod vodstvom Feliksa Wieserja iz Slovenjega Plajberka in Mirka Oražaja iz Sel.

Približno 600 ljudi, po večini bivši partizani, politični zaporniki ali aktivisti, so se zbrali v Kamniku, da počastijo Titove in partijske jubileje ter najpomembnejše dni iz zgodovine slovenskega naroda.

Slavnostni govornik general Lado Ambrožič-Novljan je v svojem govoru poudaril, da nekdanji zvestobi Titu v borbi naj sledi tudi zvestoba pri gradnji socializma in samoupravljanja. Naši zastopniki, ki so se udeležili srečanja, so ob tej priložnosti izjavili, da jim je podpora matične dežele v veliko spodbudo pri boju za ohranitev slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Kotmara vas

Pred nedavnim smo spremili k zadnjemu počitku Katijo Leutschacher pd. Habnarico iz Ročice. Umrli je 64 let stara. Zapustila je moža in štiri otroke v globoki žalosti. Kot kmetica je bila pridna in delavna ter zvesta izročilu svojih prednikov. Na domu in ob odprtem grobu so se od pokojnice poslovili pevci Slovenskega prosvetnega društva „Gorjanci“ in ji tako izkazali poslednjo čast.

Katijo Leutschacher bomo ohranili v lepem spominu, možu in otrokom izrekamo naše globoko sožalje. Po daljši bolezni je v Čahorčah umrl Pavli Markowitz, star 65 let. Po poklicu je bil kmet. Svojem izrekamo iskreno sožalje.

Pred nedavnim nas je za vedno zapustil Albin Schneider pd. Perkovnik iz Šmarjete, star 84 let. Umrli je v bolnišnici. Tudi od njega so se poslovili pevci SPD „Gorjanci“. Svojem ob izgubi draga očeta izrekamo naše iskreno sožalje.

Slovenji Plajberk

Na odseku občinske ceste Dušnjak—Križnik nastajajo ob hudih nalivih vedno velike težave, ki se kažejo v tem, da takrat hudournik kar petkrat prekorači cesto in tako prekine zvezo s svetom. Sicer so pred leti že poskušali odpraviti te težave, vendar to ni uspelo. Preko ceste so namreč zgradili (zbelonirali) jarke, vendar voda še vedno, kot smo omenili, preplavlja cesto. Poleg tega je zaradi novih jarkov, ki so jih zgradili nastal nov problem, da večji avtobusi ne morejo preko njih, brez da bi se poškodovali. Jarki so pregloboki in tako avtobusi nasedajo in se pri tem močno poškodujejo. Občinski odbornik Feliks Wieser je tozadevno že večkrat opozoril pristojnega referenta za ceste mesnega svetnika Rantitscha in pa tudi župana. Na seji, ki je med drugim o tem razpravljala, so prišli do zaključka, da se trenutno ne morejo lotiti omenjenega odseka ceste, ker ni potrebnega denarja.

Glede pomembnosti sanacije tega cestnega odseka je treba povedati, da je zaradi že omenjenih nedostatkov prizadetih precej prebivalcev, med njimi trije javni lokali — Laussegger Johann pd. Falej, Običnik Gregor pd. Olip in Feliks Wieser pd. Šašel.

Ponovno opozarjamo za to odgovorne osebnosti v Borovljah, da končno uvidijo, da je cestni odsek Dušnjak—Križnik potreben sanacije in da se naj to čimprej izvede.

Izlet ZKP na Poljsko in Češkoslovaško

Zveza koroških partizanov je pred nedavnim privratar vabila na večji izlet in sicer na Poljsko in Češkoslovaško. Vabilu se je odzvalo 37 koroških Slovencev iz Roža, Zilje ter tudi iz Celovca in Dunaja. V nedeljo 5. junija smo se okrog 7. ure začeli zbirati na glavnem kolodvoru v Celovcu, kjer nas je že čakal avtobus podjetja „Kompas“ s šoferjem. V treh avtobusih smo spravili naše natrpane kovčke in že je zabrenčal motor mercedesa. Kratko in toplo smo se poslovili od svojcev, ki so nas spremljali do avtobusa in zasedli smo prostore. Že v Celovcu se nam je predstavil vodilni prof. Boris Škerl od podjetja Kompas, ki je prevzel nalogo, da spremlja našo organizirano potovanje. Prof. Boris Škerl nam je predstavil tudi šoferja Gustelna, ki nas bo vozil osem dni po Poljski, Češki in Avstriji. Njemu je bila naložena velika odgovornost in zaupali smo mu, da nas bo srečno pripeljal nazaj na Koroško.

Točno ob 7.15 uri je bilo tako daleč, da se je premaknil avtobus in zavozil po celovski Kolodvorski ulici proti Dunaju. Vsa pričakovanja

smo se tako luštni ljudje skupaj zbrali, zapeli pesem „Gremo na Štajersko“ in „Pozimi pa rožice ne cveto“. Prepevali so vsi v avtobusu, tudi naš šofer Gustl se je izkazal, da je zelo dober pevec; pa kaj bi ne bil, saj je tudi s Štajerskega doma. Prvi odmor smo imeli še na Štajerskem. Pred gostilno „Grünhübl“ smo izstopili, se malo okrepčali, si splaknili grla in spet nadaljevali pot.

V avtobusu se je zaslislalo šumenje srebrnega papirja in blaženi duhovi so prihajali do zadnjih sedežev in razburili naše želodce. Po malici nas je prof. seznanil z železniško progo, ki vodi od Dunaja do Trsta. To je tako imenovana „Südbahn“. S to v zvezi letos praznujemo 100-letnico obstoja kolodvora Trst.

Ko smo se pripeljali skozi malo mestce Krieglach, nam je profesor povedal, da je tu pokopan znani pisatelj Peter Rosegger. Na Semmeringu smo naredili spet odmor. V Christof-Stüberl smo se spet malo osvežili in hitro nadaljevali pot proti Dunaju. Vreme na Semmeringu je bilo megleno in hladno, saj ni čuda, ko pa leži že 980 m nad morjem.

vaški meji, kjer smo se zadržali precej dolgo. Čeprav je malo prometa, je kontrola zelo stroga.

Ob 17.35 uri smo se končno pomaknili čez mejo in nadaljevali naše potovanje. Bratislava je glavno mesto Slovaške in ima 270.000 prebivalcev. Dobili smo vodiča, ki nam je razlagal mesto in razne znamenitosti. Najprej smo si ogledali grad nad mestom, od koder se nam je nudil razgled na Donavo in mesto, ki leži na terasah. Mogočni most čez Donavo ima samo en steber in ta nosi težo več stotisoč ton. V hotelu „Kijev“ smo prespali. Hotel je nov in je zelo lepo opremljen, tudi hrana nam je teknila.

Naslednjega dne v ponedeljek smo spet dobili vodiča, ki nas je seznanil z zgodovino Bratislave. Peljali smo se na hrib „Slovnik“, kjer stoji spomenik zmage in revolucije. Ta spomenik so postavili Rusi, ko so osvobodili Češkoslovaško. Tam so pokopani vojaki, ki so dali svoje življenje za osvoboditev Bratislave. Tako mogočen je ta spomenik, da vsakega prevzame. Skulpture in plastike spominjajo na čas osvoboditve. Nato smo se peljali naprej proti Poljski. Do Poljske meje je še 273 kilometrov. Pot nas je vodila mimo Trenčína, Bystrice, Žilina, Češkega Tešina. Ob cesti so nas spremljala velika polja, ki so lepo obdelana; v glavnem pšenica in ječmen sta se v vetru valovila kot morje. Prvo postajo smo napravili v Trzinu, kjer smo se okrepčali z golažem in pili nekaj vrčev piva. Hrana se nam je prilegla, bila pa je povrh še zelo poceni, tako da smo bili prijetno presenečeni. Šofer Gustl nam je obzirno namignil, da delamo preveč dolge odmore in da ne bomo prišli pravočasno čez mejo. Zamuda se bo maščevala pri kosilu, ki verjetno ne bo ob pravem času. In res je bilo tako. Med potjo smo videli tudi veliko novih stavb, med njimi nebotičnike. Levo in desno ob cesti so kolhozi velikih površin. Videli smo, kako škropijo polja, ker jim verjetno suša dela veliko težav. Plast rodovitne zemlje je zelo plitva, pod njo je sam gramoz. Od časa do časa se pojavljajo majhne vasi. Lastniki hiš imajo skrbno obdelane vrtove, z ljubeznijo jih negujejo in izrabljajo vsako ped zemlje, da jim rodi sad. Ker smo se šalili in zabavali, je čas hitro minil in kar mimogrede smo bili v Češkem Tešinu. V hotelu „Píast“ smo imeli kosilo. Postregli so nam s pašeto, juho, kotlet, pecivom, dobrim češkim pivom in turško kavo. Za slovo smo zapeli pesem „Zabučale gore“ in nadaljevali pot proti Poljski. Okrog pol štirih popoldne smo bili na meji, kjer smo

morali zopet dolgo čakati. Pa tudi ta čas je minil in odpeljali smo se proti Czestochovi. V hotelu „Patrija“ smo stanovali. Bilo je že poznno, ko smo prišli v posteljo. Na Poljskem imajo uro premaknjeno za eno uro naprej, tako se je podaljšal dan za eno uro. Spali smo prav dobro. Hotel je lep in moderno opremljen. Tudi postrežba je kar v redu. Jedli smo dobro, samo z alkoholnimi pijačami so zelo varčni, zato pa imajo tem več mineralne vode. Vstali smo že zelo zgodaj in se podali na božjo pot v cerkev črne Matere božje Czestochowske. To je največja Marijina božja pot na Poljskem. Po vrstnem redu je Czestochowa za Lurdom in Fatimo na tretjem mestu. Pater, ki je govoril v srbohrvaščini, nam je razkazal cerkev in nam razložil zgodovino in nastanek te cerkve. Z začudenjem smo ugotovili, da je bila kapela, kjer se nahaja v oltarju slika črne matere božje, ob 6. uri zjutraj tako nabito polna, da je bilo eno samo prerivanje. Ni čuda, ko pa je maševal sam kardinal Višinski. Pater nas je izjemoma peljal v prvo nadstropje, kjer smo lahko s stranskega hodnika od zgoraj videli prav pred oltar.

Ko smo se po končanem ogledu vračali v hotel, so nas srečavale kolone ljudi, predvsem šolarjev. Brez dvoma so Poljaki zelo verni ljudje. Po zajtrku, ki nam je po tako obširnem jutranjem sprehodu zelo teknil, smo se spet odpravili na pot. Tokrat je bil na programu obisk Oswiecima, kjer je znano nekdanje koncentracijsko taborišče Auschwitz. Vsi prevzeti smo stopali po istem tlaku in isti poti, kjer so masovno morili fašistični SS-ovci. Te tolpe so tam ubile in sežgale okoli 4 milijone nedolžnih ljudi različnih narodnosti. Vsako travo, ki raste na tem kraju, gnojijo človeški pepel, vsak kamen je spomenik mučencem. Napis nad vhodnimi vrati „Arbeit macht frei“ priča o smrti delovnih ljudi, ki so dali vso moč, ves trud in življenje za svobodo, ki je niso dočakali. Pričakali so smrt, ki se je plazila po taborišču kot juranja megla nad jezerom, ki izhlapeva, ko posije sonce. Z vsakim korakom, ki ga naredimo v taborišču teptamo svetinje. Morali bi hoditi po kolenih in poljubljati kamenje, ki je oprano s samimi solzami. Pri spomeniku mrtvih in umorjenih smo zapeli pesem „Doberdob, slovenskih fantov grob“. Dirigiral je Hartman Folti, sam dolgoletni internanec taborišča smrti. Vsi smo imeli solzne oči. Predsednik Zveze koroških partizanov, Karel Prušnik-Gašper je spregovoril globoke besede, ki so nam segle do dna srca. O trpljenju v taboriščih so že napisali

Bratislava: spomenik zmage in revolucije

mного knjig, a iz njih ne dobiš tistega občutka kot na kraju samem, na kraju nepopisnih grozot. Obisk taborišča nas je vse prevzel, tako da smo še dolgo premišljevali o usodi teh nesrečnih ljudi, ki so morali tu umreti. Po ogledu nekdanjega kraja trpljenja in smrti, smo se spet odpeljali proti Czestochovi. Tokrat je Gustl imel skrbni; iskal je nafto, katero pa je dobil šele pri tretji črpalki.

V glavno mesto Poljske, Varšavo smo prispeli ob pol osmih zvečer. V drugi svetovni vojni je bilo to mesto popolnoma porušeno. Po vojni so Poljaki to mesto obnovili. Stari del mesta je bil zgrajen natanko tako kot je bil pred vojno. Ostali deli mesta pa so moderno zgrajeni, tako da smo bili prijetno presenečeni, posebno novi kolodvor in Dom kulture sta nas navdušila. V bližini Doma kulture je hotel „Polnija“, v katerem smo prenočevali. Le-ta je tretji največji v Varšavi. Mesto ima en in pol milijona prebivalcev. Vodič, ki nas je vodil po mestu in razkazoval zanimivosti mesta, je pripovedoval o težkem času nemške fašistične okupacije ter o uničenju in obnovi mesta Varšave. Vse kar smo videli in slišali je bilo silno zanimivo in poučno. Med drugim smo si ogledali tudi nekaj katedral. V vojnem muzeju smo videli orožje, ki so ga Poljaki uporabljali v neenakem boju proti Nemcem. V znanem Lazienkowskim parku smo videli razne vrste drevja. Peljali smo se tudi mimo olimpijskega stadiona, ki je bil zgrajen pred 22 leti. V mestnem parku stoji Kraljevi dvorec z vsemi lepotami. To je čudovita stavba v marmorju in zlatu.

Popoldne smo bili prosti, tako da smo šli vsak po svojem. Pretaknili smo mnogo trgovin in gledali, da čim bolj ugodno zapravimo tistih naših nekaj zlotijev. Zvečer smo bili zelo utrujeni, ker le nismo navajeni štrapacov velikih mest.

(Dalje prihodnjič)

Kraj žalostnega spomina: bivše nacistično taborišče Oswiecim — Auschwitz

so bila tako blizu kot še nikoli poprej. Marsikdo naših potnikov še ni bil na Poljskem in Češkoslovaškem. Radovednost nas je mučila, kako bomo doživljali in preživeli naše potovanje. Prof. Škerl nam je raztolmačil potek vožnje. Povedal nam je, da se bomo peljali do Bratislave, to je okrog 450 km in 7—8 ur vožnje. Razlagal nam je obveznosti in dolžnosti vsakega potnika ter kakšne navade in običaji so v sosednih deželah. Posebno nas je opozoril na mejne prehode.

Ko smo prišli v lepo zeleno Štajersko, smo iz notranjega veselja, da

Na Dunaj smo prispeli ob 14.20 uri. V kolodvorski restavraciji smo južinali. Marsikdo od nas si je privoščil tradicionalni dunajski zrezek, nekateri pa tudi konkurenčnega. Imajo pa seveda tudi druge jedi, če imajo, med njimi okusno spodnjeavstrijsko vino.

Takoj, ko smo se okrepčali, smo se poslovili od naših koroških študentov, ki so nas prišli na kolodvor pozdravit in se posloviti. Voščili so nam prijetno vožnjo. Skozi mesto je šlo hitro. Ob nedeljah je tudi Dunaj skoraj brez prometa, zato je hitro minil čas in že smo bili na češkoslo-

cev! Saj je skoro naglas povedal, saj je skoro rekel: Glejte, ljudje, zdaj grem ubijati! In res je šel!

Stvar je bila razložena, resnica je bila razodeta, nobenih dvomov ni bilo več in pomislekov. Vsi so vedeli, kako se je zgodilo in zakaj, in vendar so vsi govorili, kričali in se prepirali, kakor je ob takih prilikah potreba, da človek govori, kriči in se prepira; groza duši srce, in glasna, kričeča beseda, če še tako nespametna in prazna, utolaži grozo in jo prežene.

Krčmar je oblekel suknjo, potisnil si je kučmo na glavo in je prižgal svetilnico.

„Tja je treba najprej pogledati; kdo ve, če je mrtev!“

„Mrtev je!“ je vzkliknil Gorjanec skoro užaljen. „Mrtev, mrzel in trd. Jaz ne pojdem! Enkrat sem ga videl in ga ne maram videti več!“

„Pojd po žandarja; razloži!“

„Po žandarja pojdem!“ se je razveselil Gorjanec in je vstal. „Takoj ukleniti hudodelca, da je ne pobriše, razbojnik!“

Nekaj kmetov se je napolnilo s krčmarjem, ki je stopal z dolgimi koraki in svetil pred sabo po blatni cesti, drugi pa so šli z Gorjancem.

Ko je bil izginil sosed Luka iz krčme, se je opotekal po cesti kakor v omotici. Ni vedel, kam se je namenil, tudi mu ni prišlo na misel, da bi bežal. Na pot ni gledal: noge same, kakor so bile vajene, so ga vodile po strmim spolkem klancu proti domu. Zavedel se je, kam je bil prišel, ko je že stal pred kolibo. Samotna je stala ob klancu njegova nizka, s slamo krita, polrazpadla koliba; višje v klancu ni bilo več hiše, pričenjali so se kameniti lazi.

„Kakor grešnik stoji ta moja uboga koliba!“ je prešinilo Luko. „Kakor zavržen razbojnik stoji, v svoji bedi in sramoti!“

Duri so bile samo prislonjene; zaklepal jih ni nikoli. „Lahko se zgodi, da mi kdo kaj prinese!“ je rekel. Stopil je v vežo, odpahnil je duri v izbo in je poskušal prižgati luč; toda prikazal se je samo dim in iskre so se utrile; v svetilki ni bilo olja. Nato je poiskal tresko ob peči in jo je prižgal; strah ga je bilo teme. Prasketaje je gorela treska, časih je

vzplamtela, časih je skoro čisto ugasnila. „Kmalu bo pri kraju!“ je mislil in je gledal nanjo. „In potem bo noč; sama bova, noč in jaz.“

Čudno izpremenjena je bila njegova duša v grehu; vse veselje je izginilo iz nje, vsa moč; plašljiva je bila in mehkotna, kakor otrok, ki se stiska v kot in je vsak hip pripravljen, da zakriči, zajoka na glas. Tako mehka je bila njegova duša in vendar je radovoljno sprejela trpljenje, ki ji je bilo usojeno.

Nerazumljiva, kakor iz omotice porojena je bila misel, ki je takrat premagala Luko. Morda se zato ni upiral, zato se je morda vdal radovoljno zmoti in trpljenju, ker je bilo njegovo srce trdno, osramočeno, od greha omadeževano. Zgodi se pijancu, da joka zaradi bridkosti, ki je nikoli ni občutil in ki se trezen še ne spominja več nanjo. Omamljeno je bilo njegovo srce, težko je ležal greh na njem, zmerom večji, izpremenil je naposled svojo pogobo, vsesal se je v ranjeno srce kakor vedomec.

„Kdo ti je bil poslal to misel?“ so ga izpraševali pozneje, ko je sedel pred durmi in so šli mimo, v laže. „Kdo te je zmotil?“ Luka pa se ni brigal, da so se smejali, in je gledal v tla. „Nihče me ni zmotil. Bog sam mi je bil poslal tisto misel!“

Strmel je v tresko, ki je dogorevala. Nenadoma je začutil prijetno toploto na vratu in kakor da bi se dotaknila njegovega lica prijazna roka. Siv maček mu je bil skočil rahlo na ramo, krivil je hrbet, privijal se mu mehko k licu in vratu.

„Kaj ti si, prijatelj?“ se je razveselil Luka in oči so se mu zasolžile. Ovil se ga je z roko, kakor da bi objel žensko okoli vratu, in ga je pritisnil k sebi. Z zelenimi očmi mu je gledal maček v obraz.

„Ti, ti nisi pobegnil, ti nisi šel po svojih potih, ko sem bil žalosten in sam! Vsi drugi pojdejo, tako je v mojem srcu zapisano; vsi prijatelji in bratje pojdejo, nobeden več me ne bo poznal, nobeden več se ne bo ozrl name, še kamenje bodo metali za menoj, pljuvali bodo name tisti, ki so mi segali v roko in ki so mi rekli brat! — Ti pa si prišel, ti moj

IVAN CANKAR

SOSSED LUKA

KMEČKA NOVELA

Kučma leži par korakov stran, tista velika črna kučma. Od čela dol lije kri, čez obraz lije, na oči, v lase, v blato. Pri-mem ga za roko, groza me je. Roka je mrzla in trda, pade v blato kakor lesena. Pa mi šine v glavo: „Morda je hudodelec, ko se je prestrašil svojega greha, le pozabil na bankovce in jih je pustil v suknji!“ Potipljem, vse preiščem, ampak bankovcev ni bilo. Ko se ozrem se enkrat na tisti krvavi obraz, me obide strah in bežal sem kakor pred zlodejem samim. Tako je bilo. Kdor si upa, naj gre in naj pogleda. Na veliki cesti je, sto korakov od križpota.

Vsi so molčali. Krčmar je gledal v tla in je izpregovoril počasi, z zamolklim glasom:

„Jaz vem, kdo ga je ubil!“

Molčali so in tesnobno jim je bilo pri srcu, kakor da bi bil med njimi duh ubitega in greh hudodelca.

„Tudi jaz vem!“ je izpregovoril Gorjanec s prav tako zamolklim glasom in tudi on je gledal v tla.

„Jaz tudi vem, kdo ga je!“ je izpregovoril kmet, ki je sedel za mizo, ko je bil Luka prišel. Ozrl se je po izbi in je vzkliknil:

„Kaj ni bil tukaj? Saj je bil tukaj! Tam v kotu je sedel! Kam se je izgubil?“

Tudi krčmar se je ozrl prestrašen.

„Kam je šel? Kdaj je izginil? Tam je sedel, ljudje božji, in sam se je obtožil, sam se je izpovedal, da ga je ubil!“

„Dajte mi vina, če sem ga vreden, tako je rekel!“ se je spominjal kmet. „Luka ga je ubil, krvave roke ima!“

„Zaradi bankovcev ga je ubil!“ je vzkliknil Gorjanec.

„Že pri šrangarju sem vedel, da ga bo ubil zaradi bankov-

Sramežljiv otrok na počitnicah

Med šolskimi počitnicami lahko starši najlaže opazijo sramežljivost svojega otroka. To je razumljivo, zakaj dokler traja šolsko leto, je otrok samo med znanci, na katere se je bolj ali manj navadil, otem ko se med počitnicami okolje spremeni. Otroci pride v stik z neznanimi ljudmi, z neznanimi otroki, ki postanejo njegovi tovariši pri igri. Razen tega se običajni družinski krog razširi, zakaj družina gosteje potuje k raznim prijateljem ali pa prihajajo prijatelji na obisk. Zaradi tega sramežljiv otrok skoraj fizično trpi. Zapira se vase, beži v samoto, ali pa se posveti kakšni stvari, ki ga obvaruje vsakdanjih srečanj z novimi neznanci. K podobnemu se zatekajo tudi odrasli

Kako omilimo vročino

V stanovanju lahko precej zmanjšate vročino, če imate čez dan vedno priprte oknice, oziroma spuščene zaveske proti soncu, tako da je soba mračna. Sobe zračite ponoči, ko je zunaj hlad, in ne čez dan. Sobe so tudi bolj hladne, če v vročih dneh odstranite preproge, jih zvijete in spravite nekam, kjer bodo najmanj v napoto. Seveda jih prej izprašite in polresite s praškom oziroma poškropite s tekočino proti mrčesu. Z naslonjačev in kavčev odstranite blazine in jih tudi spravite.

Občutek hladu ustvarja v sobi vsakršno

lahko umislite miniaturni vodomat, ki ga postavite na podstavek sredi sobe. Voda je sploh najboljšo sredstvo za borbo proti vročini. Predvsem seveda v obliki kopeli in prh. V zvezi s prhami pa si zapomnite, da mrzle prhe povzročajo občutek toplote in obratno — tople prhe občutek hladu. Če se boste poleti prhali z ledeno mrzlo vodo, boste takoj začutili kako vam je telo začela rahla toplota. Torej, ledena prha za ohlajitev ni najboljša. Zato se prhajite z mlačno vodo. Neposredno ohlajitev dosežete, če pomočite v mrzlo vodo komolce ali če položite mrzle obkladke na tilnik ali na kolena.

Ali pijete za žejo mrzle ali tople pijače, je samo stvar okusa in navade. Ledeni mrzle pijače škodujejo, če ste prepoteni ali takrat, ko želodec prebavlja. Sladoleđ lahko brez skrbi jeste takoj po kosilu ali ve-

čerji, lahko pa škoduje na primer eno uro po zaužitju obroku hrane.

Najboljša pijača v vročini je čaj iz mele, čeprav se zdi, da nas samo ledene pijače res osvežijo. Najbrž tudi ne veste, da je mineralna voda iste temperature kot navadna voda hladnejša in bolj sveža.

Če na počitnicah nimate na razpolago hladilnika, vendar pa bi želeli hladiti jedi in pijače, povprašajte, če je kje mogoče dobiti led. Za taborjenja in izlete pa se poslužite prenosnih hladilnikov, oziroma hladilnih vrečic, ki so napolnjene s posebno tekočino. Te vrečice denete za dve do tri ure v hladilnik, da se dodobra nasrkajo mraza. Potem ta mraz polagoma oddajajo v neposredno okolico, tako kot led ali hladilnik. Upoštevati pa morate, da prodira mraz od vrha navzdol in ne od spodaj navzgor. Zato položite ledene vrečice na jedi ali pijače, ne pa podnje. Hrano naložite v torbo tako, da bo vmes lahko krožil zrak, in jo z vrečico vred zavijte v štanjol papir.

ZA DOM IN GOSPODINJO

sramežljivci, da bi se ognili družabnemu stiku.

Starši morajo med šolskimi počitnicami preprečiti, da bi se podobne težnje pri njihovih otrocih še potencirale. To slabost je treba zdraviti.

Sramežljivost je čestokrat posledica občutka manjvrednosti oziroma porazov. Sramežljiv otrok je prepričan, da je manj sposoben od drugega, smešen, grd in podobno. Strah ga je mnenja drugih in nima zaupanja vase. Pomagajte tekmemu otroku, da si bo pridobil predvsem samozaupanje. Podpirajte ga, da bi dosegel tisto, kar želi storiti, vendar pa mu to preprečuje strah, da se mu kaj takega ne bo posrečilo. Poudarite sleherni njegov uspeh in mu pojasnite, da so prizadevanja in trud čestokrat več vredna kot pa rezultat. Treba je najti teren, na katerega je vaš otrok najsigurnejši in najbolj zainteresiran in storite vse, da bo gojil svojo zainteresiranost in nagnjenje in se na kakem področju bolj odlikoval od svojih vrstnikov.

Pri tem dobro pazite, da ne boste nikdar pred otrokom govorili o njegovi sramežljivosti, kajti kako lahko pričakujete, da bo otrok premagal svojo slabost, če mu jo nenehno omenjate.

Ravno tako ne delajte primerjav otroku v škodo in v prid njegovim bratom ali sestram ali njegovim tovarišem. To bi pomenilo zanj, da je že po svoji naravi manj vreden in da mu posvečate manj ljubezni kot drugim. Otroku mora čutiti, da ga razumete in da mu želite pomagati, da bi bil srečen.

Zato pospešujte družbene in družabne stike. Na počitnicah je to zelo lahko. Pošljite otroka k skupini njegovih vrstnikov, ki se igrajo na čistem zraku v bližini staršev. Ker boste blizu njega, se bo sprva otesel strahu, zakaj sramežljiv otrok je čestokrat tudi plašen. V zanimivih kolektivnih igrah se bo otrok počasi otesal svojega strahu pred tem, da ne bi padel, da se ne bi udaril, strahu pred grobostjo drugih ali pred udarci. Če opazite, da se je sprl s tovariši svoje skupine, nikar ne posredujte, zakaj tudi spori imajo v takih primerih svojo vrednost. Otroci, zlasti pa plašni in sramežljivi, občutijo v konfliktnih svojih moči in na določen način potrjujejo svojo osebnost.

Ko pa se znova začne šolsko leto, nikar ne zahtevajte od otroka preveč. Zadovoljite se s prikazanim trudom in dobro voljo, četudi rezultati ne bodo takšni, kakršne bi želeli. Brž ko pa se bo otrokov značaj uveljavil, lahko od njega zahtevate več.

zelenje, posebno če ga dvakrat do trikrat na dan poškropite z vodo.

Če živite ob morju ali na deželi, kjer ne manjka vode, oblivajte zidove in streho hiše s cevjo, ki jo uporabljate za zalivanje vrta. Seveda morate prej dobro zapreti vrata in okna. Temperatura v hiši bo hitro padla za nekaj stopinj.

Vedite tudi, da fluorescenčna razsvetljava izžareva manj toplote kot navadne žarnice. Zato je priporočljiva posebno za delovne prostore. Napeljava je sicer nekoliko dražja, vendar se večji izdatek kmalu izplača, ker troši fluorescenčna luč manj električnega toka.

Če imate volnene žimnice, jih v vročih dneh pregrnite z dvema rjuhama. Spodnja, katero dobro napnete na žimnico, bo služila kot izolacija.

Isti občutek hladu kot z zelenjem lahko dosežete tudi z vodo. Najbolje je, če si

Pravilno ravnanje s hladilnikom

V hladilniku imamo različno topla mesta. Mrzel zrak, ki je težji, pada na dno, toplejši se vzdiguje. Tako zložimo živila, ki morajo biti na hladnem, v spodnje predele. V zgornjem delu hranimo zavrelo, ohlajeno ter pokrito mleko, jogurt, kislo mleko, jajca, surovo maslo in drugo maščobo. V sredini pod agregatom imamo surovo meso, perutnino itd., vsako zase zavito v pergamentni ali celofanski papir. Ako hranimo ribe, ki tudi spadajo v ta predel, jih moramo posebno skrbno zaviti ali spraviti v zaprto posodo, da se druga živila ne navzamejo značilnega duha. Spodaj hranimo nezavito zelenjavo, ki jo prej očistimo in zložimo v posodo. Zelenjava ne sme biti mokra, temveč dobro odcejena. Prav tako spada v ta predel sveže sadje, pijače v steklenicah, kuhano meso in podobno. Sir zavijemo v krpo, namočeno v slani vodi in nato dobro oželo.

Kljub temu da je v hladilniku

nizka temperatura, ki preprečuje razvoj in razmnoževanje gliv, moramo živila opazovati, ker se nam tudi lukaj lahko začno kvariti. Živila se ohranijo v hladilniku le določen čas. Posebno pazljivi moramo biti pri odprtih konzervah, posebno mesnih, grahovih in fižolovih. Nikoli ne smemo v hladilnik spravljati živil, ki se že kvarijo, ker s tem prenašamo glivice na druga zdrava živila.

Tople jedi in pijače ne sodijo v hladilnik. Tudi takrat ne, če jih hočemo prav na hitro ohladiti. Pri ohlajevanju nastajajo vodni hlapi, potrebni pa je tudi precej več električne energije, da obdržimo v notranjosti hladilnika potrebno temperaturo. Torej, jedi in pijače hladimo zunaj hladilnika!

Živila in že kuhane jedi hranimo pokrite, posebno velja to za močno dišča živila (čebulo, limone, pomaranče). Za to uporabljamo steklene posode, pa tudi posode iz plastičnih mas ali porcelana.

Zelo važno za uspešno uporabljanje hladilnika je skrbno in redno čiščenje. Enkrat tedensko ga izključimo in pustimo vrata odprta, da se led stali. Če je plast ledu predebela, se prostor ne ohlaja pravilno, ker je led slab prevodnik toplote. Nato ga dobro umijemo s toplo okisano vodo ali z vodo, v kateri smo raztopili nekaj zrnčipermangana. Nato ga dobro splaknemo s čisto vodo in obrišemo s krpo.

Vrata hladilnika sproti zapiramo, da vdre vanj čim manj toplega zraka. Gumasto tesnilo, od katerega je odvisno dobro hermetično zapiranje vrat, moramo skrbno negovati. Da tesnila ne omastimo z rokami, kar sčasoma vpliva na elastičnost, zapiramo vrata le s kljuko. Ko čistimo hladilnik, umijemo tudi tesnilo z mlačno vodo in milnico in ga nato s čisto vodo speremo. Včasih prav narahlo namažemo z nekaj kapljicami glicerina.

stari prijatelj, in si se prijazno privil k meni v tej žalostni uri. Bog ti poplačaj to dobroto!"

Maček je zvilal okroglo glavo ter jo drgnil ob suknjo, krivil je hrbet in vzdigal rep. Nenadoma se je umiril; Luka je videl strahoma, kako je polagoma iztezel dolge kremplje, kako se mu je ježila siva dlaka; z enim samim tihim skokom je skočil Luki iz naročja ter izginil v temo. V tistem trenutku se je treska zaiskrila in je ugasnila.

Obšla ga je groza, tako globoka, nikoli občutena, kakor je ni poznal niti v tistem hipu, ko je klečal Andrejec pred njim. Groza samote, vesoljne praznote, ko ni tolažbe ne v srcu, ne nikjer na svetu. Rad bi človek, da bi ga odgovorila živa stvar, da bi se vsaj žival ozrla nanj, da bi mu vsaj luč sverila, ena sama iskra od koderkoli; če muho bi pozdravil, če bi zabrenčala mimo, še podgano, če bi zaškrtala pod skrinjo; in tresko, še malo tlečo, bi držal z obema rokama in bi čuval zadnjo iskro, kakor da je zadnja iskra njegove duše. Toda noč in tišina, vesoljna samota.

Od groze gnan, od slepe groze, ki ne premišljuje in ki ne pozna ne kesanja, ne strahu božjega, se je vzdignil Luka. "Zato da bi napravil, kar je zdaj treba napraviti!" je izpregovoril na glas s težkim jezikom. Sklonil se je, nato se je spustil na kolena in je iskal dolgo po izbi; pod klopjo, v skrinji, za pečjo. "Saj je bila nekje!" je govoril počasi, kakor čisto miren. "Vem, da sem jo prinesel in da sem jo vrgel nekam; nalašč, zdi se mi, da sem jo bil takrat pripravil. In zdaj, ko pride dan in ura, jo iščem in je ne najdem!"

Vstal je naposled sredi izbe in je stal. "Pa tako! Tudi tako pojde! Saj ni poglobitveno, kako človek stvar napravi; poglobitveno je, da napravi!"

Odpasal si je jermen, z nogo je zvalil k durim panjač, ki je ležal ob peči, stopil je nanj, privezal jermen na močni žebelj ob durih, napravil je zanko in je sunil panjač v stran.

To se je zgodilo v tistem trenutku, ko se je tresla koliba od mnogoštevilnih težkih korakov, ki so se oglasili v veži. Nekdo se je opotekel v temi in je zaklel:

"Luč napravite! Kaj si bom lomil vrat zaradi razbojnikov!"

"Saj!" je odgovoril Gorjanec z zasoplim, čudno jokavim glasom. "Ampak veter jo je ugasnil!"

Hrupoma in na stečaj so se odprle duri; plapolajoča, rumena luč je zasvetila v izbo. Vsi so gledali izpred praga naravnost v izbo; z osuplimi, razočaranimi očmi; pust je bil kraj in neprijazen, nizek, še v luči teman, kakor da že davna desetletja ni dihal v njem krščanski človek.

"Ni ga!" je izpregovoril nekdo šepetaje v veži. Žandarm je stopil korak v izbo, ozrl se je za duri in je v tistem hipu prerezel jermen. Zamolklo je udarilo ob tla, kakor truplo brez življenja.

Žandarm je pokleknil pred Luko in se je sklonil čezenj. "Ob pravem času smo prišli! Vode prinesite!"

Ljudje so se vsuli v izbo; nekdo je prinesel v loncu vode. Gorjanec je položil svetilko na tla; v sivkasti luči se je zasvetil Lukov obraz, tudi njegove oči so bile zelo svetle in velike; ustnice so bile nekoliko otekle in zasinele, premikale so se počasi, kakor da bi hotel izpregovoriti. Žandarm mu je vzdignil glavo; Luka je posegel z roko po loncu in je pil. Nato je nagnil glavo, napol je zatisnil oči in čuden, kakor smehljajoč mir mu je legel na obraz. Očitno je bilo, da se ni spominjal, kaj se je zgodilo in da ni videl nikogar; zahotelo se mu je morda, da bi spal in nobena misel, ne skrb ga ni motila, kakor ne misli človek nič in ne skrbi v tistem prijetnem trenutku pred mirnim spanjem.

Toda nenadoma je vztrepetal po vsem životu, kri mu je zaplala v licih in široko je odprl oči. Vzdignil je glavo in život, skočil je kvišku, opotekel se je, kakor vzdramljen iz sanj, in se je ozrl po izbi.

Samo žandarm je stal tik pred njim, vsi drugi so se bili umaknili za dva koraka in so strmeli nanj. Njih temne, sovražne oči so razodevale strah in stud. Če bi bil iskal Luka sočutja in usmiljenja, ne bil bi ga našel na nobenem obrazu. Oziral se je po izbi, kakor da bi bil razmišljen, njegov pogled je bil svetel, toda čudno prazen, kakor pogled bolnika, ki gleda s postelje na desno, na levo, in ne vidi ničesar. Stal je pred njimi blaten in beden; hlače so bile še

mokre, kakor v gosti luži namočene, in so se oprijemale nog, na suknji pa se je blato že sušilo; celo obraz je bil blaten in lasje so bili zmršeni; v razgaljeni vrat je bil vrezal jermen široko rdečo progo.

"Ti si ubil Andreja!" je izpregovoril žandarm osorno, skoro ukazovaje.

"Jaz sem ga ubil!" je odgovoril Luka z mirnim glasom; samo ustnice so se mu tresle, kakor da bi hotel izpregovoriti še besedo. Radovoljno je iztegnil roke ter stisnil pesti; žandarm ga je uklenil.

IV

Ko je izpregovoril Luka: "Jaz sem ga ubil!" je zavladata za hip popolna tišina v izbi. Vsi so bili trdno prepričani, da ni bil hudodelec nihče drugi nego Luka, in vendar so bili osupli, ko je odgovoril naravnost in skoro mirno: "Jaz sem ga ubil!" Morda so pričakovali vse kaj drugega: da bo tajil, da bo kričal in razgrajal, metal kučmo ob tla in prisegal, ruval se z žandarmom in s sosedi in da bo ležal naposled na tleh, trdno zvezan, zasopel in krvav. Luka pa je bil miren in ni tajil; kakor da bi ga bili vprašali: "Ali si ti klatil jabolka?" in bi odgovoril brez skrbi: "Jaz sem jih klatil!"

Osuplost je minila, zakričali so vsi hkrati in so se vsuli okoli njega. Kakor da je na glas zavpilo v srcih sovražstvo do hudodelca, ki je prelivlal kri.

Tik predenj, pred obraz mu je stopil debeli Gorjanec in vzdignil pest.

"Stojte, ljudje! Stran!" je vzkliknil žandarm. "Razbojnik! Razbojnik! Na cesti je ubijal, ubijal je in ropal!"

Težko je padla Gorjančeva pest na Lukovo čelo. Stresel se je nekoliko, malo se je opotekel in je nagnil glavo. Žandarm ga je prijel trdo za roko nad komolcem in ga je potegnil proti durim.

(Dalje v prihodnji številki)

M. P.

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Peti paragraf, ki je deloma zasnovan na jugoslovanskem predlogu³ v tretjem komiteju, izraža prepričanje držav udeleženk, da bo "takšen razvoj medsebojnih odnosov pomagal obogatiti sleherni kulturo ob spoštovanju posebnosti vsake od njih kot tudi krepiti zavest o njihovih skupnih vrednotah, hkrati pa bodo še naprej razvijale kulturno sodelovanje z drugimi državami sveta". Tega creda so se nekateri podpisniki v svojem tisku kmalu začeli delno odrekati.

Države udeleženke so nadalje izjavile, da si skupaj zastavljajo naslednje cilje:

- a) razvijati medsebojno izmenjavo informacij, da bi se bolje seznanile s kulturnimi dosežki vsake od njih;
- b) izboljšati materialne možnosti za izmenjavo in širjenje kulturnih dobrin;
- c) olajšati vsem dostop do kulturnih dosežkov vsake od njih;
- d) razvijati stike in sodelovanje med ljudmi, ki delujejo na področju kulture;
- e) iskati nova področja in oblike kulturnega sodelovanja.

S temi cilji se ukvarjajo posebni oddelki tega podpoglavja.

Države udeleženke tudi izražajo mnenje, da je za dosegajo te ciljeve potrebno dolgoročno delovanje.

Ce sedaj poskusimo oceniti razmerje med tem preambularnim besedilom in drugimi mednarodnimi sporazumi, naj se najprej ustavimo pri drugem paragrafu, ki potrjuje "multilateralne in izoblikovane sklepe na tem področju". Ali to pomeni, da Sklepna listina Konference o evropski varnosti in sodelovanju med drugim potrjuje Deklaracijo o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja, ki jo je sprejela XIV. generalna konferenca Unesca leta 1966?

Preambularno besedilo posebej potrjuje na konferenci EUROCLT izoblikovane sklepe, ki so se obširno ukvarjali s problemi kulture znotraj evropskih držav in kulturnim sodelovanjem med njimi. So pa tudi priporočali evropskim državam, naj olajšajo kulturne odnose med evropskimi državami in deželami v razvoju in naj jim nudijo potrebno pomoč.⁴ Med pogajanj o operativnih določilih v desetem podkomiteju ni bilo mogoče doseči soglasja⁵ za razpravo o kulturnih odnosih z deželami v razvoju, čes da je sodelovanje s temi državami predmet razprave v drugi košari. Na kraju pa se je deseti podkomitej strinjal s formulacijo, da bodo države udeleženke še naprej razvijale kulturno sodelovanje z drugimi državami sveta (na koncu petega paragrafa v preambularnem besedilu). Peti paragraf preambularnega besedila je treba interpretirati v kontekstu devetega načela Sklepne listine o evropski varnosti in sodelovanju in omenjenega priporočila EUROCLTA. Tako je po našem mnenju razvoj kulturnega sodelovanja z državami v razvoju in pomoč eden od vidikov kulturnega sodelovanja, ki jih priporoča Sklepna listina.

V preambuli Deklaracije Sklepne listine Konference o evropski varnosti in sodelovanju je rečeno, da so njena načela v soglasju z Ustanovno listino Združenih narodov. Človek bi pričakoval, da se bo preambularno besedilo izrecno sklicevalo na Deklaracijo o načelih kulturnega sodelovanja. Temu pa ni tako.

Kakšno je preambularno besedilo v primerjavi z Deklaracijo o načelih kulturnega sodelovanja, ki je bila za časa Konference o evropski varnosti in sodelovanju najbolj širok mednarodni sporazum o kulturnem sodelovanju? Deklaracija je mnogo bolj vse obsegojoča dokument, toda v obeh besedilih najdemo v osnovi isto pojmovanje ciljev in načel mednarodnega kulturnega sodelovanja.

Namen kulturnega sodelovanja je prizadevali si za uresničitev ciljev miru in boljše razumevanje med ljudmi, narodi in državami. To misel najdemo v različnih formulacijah v čl. 4, 2 Deklaracije o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja, v devetem načelu Deklaracije Sklepne listine o evropski varnosti in sodelovanju, v preambuli k tretjemu poglavju o "Sodelovanju na humanitarnih in drugih področjih" in v preambularnem besedilu.

Sodelovanje bo služilo temu cilju, če bo v skladu z določbami v Deklaraciji o načelih mednarodnega sodelovanja. V čl. 1, 1, 2, 3, ta Deklaracija izjavlja, da je treba spoštovati in ohranjati dostojanstvo in vrednost vsake kulture, da je pravica in dolžnost vsakega naroda razvijati svojo kulturo in da so z bogato raznolikostjo in različnostjo in z medsebojnimi vplivi, ki jih imajo druga na drugo, vse kulture del skupne dediščine človeštva. Naše preambularno besedilo nikjer ne določa tako podrobno načel sodelovanja.

Preambularno besedilo je krajše. Na konferenci o evropski varnosti in sodelovanju so razpravljali predvsem o kulturnih odnosih med obema blokoma in v manjši meri o prispevku posameznih kultur h kulturnemu sodelovanju. Nekateri države udeleženke,

predvsem zahodne, so bile alergične na sam pojem različnosti in so kanadski predlog na to temo zreducirale na "pospeševanje izmenjave znanja na področju kulturne različnosti". Kljub temu so ta načela našla pot v preambularno besedilo, ki govori o "boljšem razumevanju med ljudmi, narodi in državami". Kultura je del identitete naroda. Medtem ko Deklaracija o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja govori o "skupni dediščini vsega človeštva", preambularno besedilo govori o "zvesti o njihovih skupnih vrednotah", kar pokriva dediščino. Ta načela so tudi raztresena po operativnih določilih. Tako npr. se končuje predzadnji paragraf v sekciji "Izmenjava in širjenje", ki ga je prvotno predložila Demokratična republika Nemčija, z "zavedajoč se veljave in vrednosti sleherne kulture."

Po Deklaraciji o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja (Čl. IV, 4) je cilj mednarodnega kulturnega sodelovanja omogočiti vsakomur, da ima dostop do znanja, da uživa umetnost in literaturo vseh narodov, da je deležen napredka znanosti po vsem svetu, in koristi, ki iz tega izvirajo, in da prispeva k obogatitvi kulturnega življenja.

Pet mesecev je trajalo, da je konferenca formulirala svojo varianto gornjega pasusa. Oba dokumenta se strinjata s tem, da naj bodo kulturni dosežki dostopni. Zahod je bil mnenja, da je to mogoče doseči s svobodnim kroženjem oseb, idej in predmetov pre-

stanku petega, desetega in enajstega podkomiteja Konference o evropski varnosti in sodelovanju. Po mnenju Maheuja daje XI člen zelo jasno definicijo osnove za vsako medvladno kulturno sodelovanje. Če hočemo napredovati v smeri miru, ne bomo koristili dobremu namenu, če bomo eno teh zahtev postavljali proti drugi. Nasprotno, treba jih je uskladiti, in to je mogoče samo, če vsaka od obeh strani popusti. Maheu se je potegoval za določeno zrahljanje notranjih zakonov in tedaj veljavne prakse in za večje spoštovanje človekovih pravic. Svaril je, da plemenite stvari človekovih pravic ne smemo izkoriščati v namene meddržavne politike.⁶ Če danes poslušamo polemiko, ki se nadaljuje med obema blokoma o tem predmetu, imamo vtis, da Maheujevega svarila ne poslušata zadosi.

Ce na koncu se primerjamo preambularno besedilo in Deklaracijo o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja glede nosilcev kulturnega sodelovanja, bomo videli, da Deklaracija o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja omenja vlade, oblasti, organizacije, društva in za kulturno dejavnost odgovorne institucije. Preambularno besedilo pa dopušča tudi pozitivno vlogo posameznikov, kar je znamenje, da tudi posameznik postaja vse važnejši subjekt v mednarodnih odnosih.

Ce nato primerjamo preambularno besedilo s predlogom, ki ga je predložila francoska delegacija 30. maja

bodo pospeševale njihovo izvajanje. Lahko bodo nastopile težave, izvirajoče iz različnih družbenih in gospodarskih sistemov. V državah Varšavske pogodbe so vsa področja odnosov s tujino odgovornost države. V večini drugih evropskih držav država ni direktno odgovorna za vsa področja kulturnih odnosov z drugimi državami. Zaradi tega na helsinki konferenci te države niso hotele sprejeti nase iste stopnje odgovornosti za izvajanje sklepov kot države varšavske pogodbe. Zato v tekstu mrgoli besed kakor "pospeševati", "spodbujati" (najčešče uporabljena), "podpirati z ustreznimi sredstvi" itd. To je bilo in bo vzrok za trenja in spore na konferenci in v bodočnosti. Bo tudi način, kako se bodo tisti, ki tako želijo, izvajanju nekaterih določil izognili.

Ostala določila pokrivajo vsa možna področja kulturnih odnosov. Namen mnogih določil je spodbujati obsežnejše širjenje knjig in izmenjavo knjig. Mnoga določila se tičejo prevajanja: države udeleženke naj bi pospeševale prevajanje del, predvsem iz manj razširjenih jezikov. Te sklepe so enodušno podpirale manjše evropske države, ne glede na svoj geografski in politični položaj na kontinentu. V besedilu so določila za učinkovitejše izvajanje mednarodnih sporazumov in konvencij o copyrightu in o kroženju kulturnega blaga, določila o filmu, radiu, televiziji, ki priporočajo širšo uporabo sredstev za množično obveščanje z namenom izboljšati vzajemno

SODELOVANJE IN IZMENJAVA NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA

To poglavje ima tudi svoje preambularno besedilo. V prvem paragrafu države udeleženke trdijo, da se zavajajo, da razvoj odnosov mednarodnega značaja na področju izobraževanja prispeva k boljšemu medsebojnemu razumevanju. V drugem paragrafu izražajo pripravljenost olajšati nadaljnji razvoj izmenjave znanja in izkušenj pa tudi stikov, in v tretjem želijo okrepiti povezave med izobraževalnimi ustanovami. V četrtem paragrafu pa izražajo prepričanje, da mora napredek na teh področjih spremenljati in podpirati širše znanje tujih jezikov.

Preambularnemu besedilu sledi pet oddelkov: razširitev odnosov, dostop in izmenjava, znanost, tuji jeziki in civilizacije, učne metode in narodne manjšine. V oddelku o razširitvi odnosov države udeleženke izražajo namero, da razširijo in izboljšajo sodelovanje in povezave na raznih ravneh na področju izobraževanja in znanosti.

Tu so upoštevani isti elementi kot v ustreznem oddelku v poglavju "Sodelovanje in izmenjava na področju kulture". Kompromis je bil dosežen na isti način. Pogajanja so bila prav tako težka in dolgotrajna.

V oddelku "Dostop in izmenjava" države udeleženke izražajo namero olajšati pod vzajemno sprejemljivimi pogoji dostop študentom, učiteljem in znanstvenikom iz držav udeleženk do izobraževalnih, kulturnih in znanstvenih ustanov. Povečale bodo izmenjavo informacij, olajševale polovanja znanstvenikov, učiteljev in študentov, spodbujale podeljevanje štipendij in pospeševale učinkovito izvajanje dogovorov.

Na koncu tega oddelka sta dva paragrafa, ki se nanašata na enakovrednost akademskih stopenj in diplom, ki ju je treba proučevati skupaj z oddelkom o "Ekonomske in družbenih vidikih delavcev migrantov" v drugi košari.

V prvem od teh dveh paragrafov države udeleženke izražajo namero, da bodo spodbujale natančno oceno vprašani primerljivosti in enakovrednosti akademskih stopenj in diplom, kjer je mogoče, dosegle medsebojno priznavanje akademskih stopenj in diplom bodisi na podlagi državnih sporazumov ali pa neposrednih dogovorov med univerzami.

Kar se tiče vsebine je določilo korak nazaj od priporočila št. II/11 o primerljivosti študij in mednarodnem priznanju akademskih stopenj in diplom, ki ga je sprejela druga Unescova konferenca prosvetnih ministrov evropskih držav v Bukarešti od 26. novembra do 3. decembra 1973. Konferenca je namreč pozvala generalnega direktorja, naj predlaga ukrepe, ki so potrebni za pripravo regionalne konvencije o enakovrednosti univerzitetnih diplom in stopenj. Poleg tega so s tem zvezani problemi znani, saj že leta in leta v mednarodnih vladnih in nevladnih organizacijah študirajo, kako ocenjevati vprašanja primerljivosti in enakovrednosti.

Jugoslavija je bila mnenja, da bi bilo potrebno napraviti pogumnejši korak v smeri evropske konvencije, da bi tako omogočili večjo mobilnost oseb z akademskimi in drugimi diplomami. Upamo, da bo sklep spodbudil vsaj vlade k sklepanju sporazumov in univerze k direktnim aranžmajem.⁷

Drugo določilo priporoča pristojnim mednarodnim organizacijam naj intenzivirajo svoje napore za iskanje rešitev.

Naslednji dolgi oddelek o "Znanosti" je treba proučevati skupaj z oddelkom o "Znanosti in tehnologiji" v drugi košari. V njem države udeleženke izražajo namero povečati izmenjavo vzorcev in drugega znanstvenega gradiva. Države udeleženke bodo olajševale širjenje zvez in neposrednih stikov med univerzami, znanstvenimi institucijami in združenji, spodbujale ustanavljanje skupnih ekip znanstvenikov za izvajanje raziskovalnih projektov v okviru dogovorov med znanstvenimi zavodi več držav in organizacijo skupnih programov, ki bi jih izvajale države udeleženke. Obstoji tudi namero prirediti znanstveni forum.

(Dalje v prihodnji številki)

MARIJA VILFAN

Kaj je v tretji košari sklepne listine konference o varnosti in sodelovanju v Evropi

ko meja. Po mnenju Vzhoda pa je pravica in dolžnost držav udeleženk, da zagotovijo dostop vsem do kulturnih dosežkov drugih narodov s pomočjo notranjih zakonov in predpisov. Po petmesečnih pogajanjih so našli kompromisno formulo. Države udeleženke izražajo namero, da bodo "pospeševale popolnejši vzajemni dostop do vseh dosežkov z raznih področij kulture v njihovih državah". V primerjavi z Deklaracijo o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja ima preambularno besedilo dve omejitvi, "popolnejši" in "vzajemni". Prvi pomeni "popolnejši" v primeri s tem, kar imamo danes, toda ne neomejen. Beseda "vzajemni" omejuje dostop na ta način, da ga pogojuje s tem, kar je pripravljena storiti druga stran.

Jugoslovanska delegacija je pozdravila kompromis in pri tem opozorila na težave, zvezane z mednarodnim vidikom dostopa. Med državami obstajajo razlike v pojmovanju kulturne politike in njenem uresničevanju kot tudi razlike v gospodarskem in ustavnem položaju držav udeleženk. Zaradi tega je danes nemogoče določiti model kulturne politike, ki bi imel mednarodno veljavo. Zato pa je važno, da je bil dosežen sporazum o enem izmed ciljev kot tudi o številnih konkretnih določilih, kako povečati naše znanje o kulturah drug drugega, kako razširiti kulturno izmenjavo in tako bolj široko odpreti vrata za vzajemne kulturne vplive.

Misel, da je "kulturno sodelovanje treba razvijati v vzajemno dobrobit vseh sodelujočih narodov in da je treba iz tega izvirajočo izmenjavo razvijati v duhu široke recipročnosti" (čl. VIII Deklaracije o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja) najdemo v preambularnem besedilu in v mnogih določilih. Lahko rečemo, da je bila misel o recipročnosti neprestano na umu predstavnikov manjših držav udeleženk in držav varšavske pogodbe.

Misel, da morajo države "prizadevati si, da bi razvijale mednarodno sodelovanje, spoštovati suverenost enakost držav in se vzdrževati vmešavanja v zadeve, ki po svojem bistvu spadajo pod lastno jurisdikcijo vsake države" (čl. XI, 1 Deklaracija o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja), je vsebovana v četrtem paragrafu preambule k tretjemu poglavju Sklepne listine Konference o evropski varnosti in sodelovanju. Potanko sem popisala pogajanja o četrtem paragrafu preambule.

V svojem drugem delu čl. XI pravi, da je "načela te deklaracije treba uresničevati z dolžnim spoštovanjem za človekove pravice in osnovne svoboščine".

Ves člen XI Deklaracije o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja je državam udeleženkam prikladal v spomin Rene Maheua, takratni generalni direktor Unesca, ko je 4. februarja 1974 govoril na skupnem se-

1974 pod naslovom "Projekt deklaracije o izmenjavi in sodelovanju na področju kulture v Evropi", bomo videli, da tipična zahodna misel iz tega projekta "odločeni v tem duhu, da bistveno povečajo svojo kulturno izmenjavo, posebno z lajšanjem svobodnega gibanja oseb in del", ni bila sprejeta v končno verzijo. Le-ta tudi ni vključila iz francoskega predloga "prepričani, da bodo taka izmenjava in sodelovanje v polnem smislu izvalili in okrepili v Evropi zavest o skupni kulturni osebnosti s širokim pogledom na svet". Večina udeleženk je bila mnenja, da je misel o skupni evropski kulturni osebnosti zastarela, da ne govorimo o težavah, na katere bi naletele, če bi hotele razvijati tako osebnost na kontinentu, kjer imata dva bloka različna mnenja o tem, kaj je možna skupna kultura.

Lahko zaključimo s tem, da preambularno besedilo vsebuje glavna načela o mednarodnem kulturnem sodelovanju, sprejeta v drugih mednarodnih dokumentih. Bilo bi pa še boljše, če ne bi bilo sestavljeno v naglici, tik pred zaključkom druge faze.

OPERATIVNA DOLOČILA

Preambularnemu besedilu k podpoglavju o sodelovanju in izmenjavi na področju kulture slede oddelki: razširitev odnosov, medsebojno spoznavanje, izmenjava in širjenje, dostop, stiki in sodelovanje, področja in oblike sodelovanja, narodne manjšine ali regionalne kulture.

Oddelek o razširitvi odnosov obravnava razširitev in izboljšanje sodelovanja na raznih ravneh in odnose med pristojnimi državnimi ustanovami in nevladnimi organizacijami na področju kulture, kakor tudi med ljudmi, ki delujejo na kulturnem področju ob upoštevanju sporazumov na bilateralni in multilateralni podlagi.

Ta določila so pomembne kompromis med državami varšavske pogodbe, ki so, kakor smo že omenili, vztrajale pri izključnem sodelovanju med pristojnimi državnimi institucijami, in članicami NATO, ki so poudarjale predvsem pomembnost povezave med ljudmi. Formulacije v tem oddelku upoštevajo različnost evropskih političnih sistemov in dejstvo, naj bi "iz sklepa listine" v smislu preambularnega besedila stiki prispevali k boljšemu razumevanju "med ljudmi in med narodi". S pomočjo klavzul "kjer je ustrezno" ali "kjer je potrebno" pa lahko vsaka država, ki to želi, zahteva, da se razširitev stikov izvaja samo na podlagi posebnih sporazumov in dogovorov.

Notranjemu ustroju Jugoslavije ustreza direktno obsejanje in sodelovanje pristojnih institucij in oseb, ki delujejo na kulturnem področju. Zavedamo pa se, da bo izvajanje nekaterih določil Sklepne listine zahtevalo pomoč držav udeleženk, ki so se obvezale, da

spoznavanje kulturnega življenja vsake države udeleženke, določila, ki spodbujajo stike med ustvarjalnimi in reproduktivnimi umetniki in umetniškimi ansambli, določila o skupnih projekti in skupnih študijah. V besedilu je tudi določilo, ki ga je prvotno predlagala Jugoslavija, v katerem države udeleženke izražajo namero, da si bodo prizadevale za razvoj potrebnih pogojev, da bi zdamski delavci in njihove družine ohranili vezi s svojo nacionalno kulturo, pa tudi, da bi se prilagodili svojem novemu kulturnemu okolju. To določilo je treba obravnnavati skupaj z določili o "Ekonomske in socialnih vidikih migracije delavcev" v drugi košari. Nizka stopnja obveze, ki jo prevzemajo države udeleženke, ni v sorazmerju s kulturnimi problemi milijonov delavcev migrantov v Evropi. Lahko rečemo, da so zahodnoevropske države, v katerih zdamski večina prebivajo, delajo in prispevajo k nacionalnemu dohodku izrazile mnogo manjšo skrb za probleme migrantov iz južne Evrope kot za probleme družin, ki so jih ločile meje med Vzhodom in Zahodom.

Na koncu tega oddelka je tudi določilo o narodnih manjšinah. "Države udeleženke, ki priznavajo, da narodne manjšine ali regionalne kulture lahko prispevajo k sodelovanju med njimi na raznih področjih kulture, nameravajo olajšati njihov prispevek ob upoštevanju legitimnih interesov njihovih članov..."

Pogajanja za to določilo in za določilo na koncu poglavja o "Sodelovanju in izmenjavi v izobraževanju" so bila izjemno trda in dolga. Začela so se v pripravljalni fazi helsinki konference in modra knjiga je vsebuje mandat zanju. Prvotni jugoslovanski predlog se je nanašal samo na narodne manjšine, tj. na prebivalstvo, ki je etnično različno od večinskega prebivalstva neke države, toda identično s prebivalstvom sosedne države. Ta sklep je treba brati skupaj s sedmim členom deklaracije o načelih, veljavnih za odnose med državami udeleženkami. Izvira iz zamisli, da s popuščanjem napetosti meje ne bi smele ločevati državljanov dveh sosednih držav. Narodne manjšine, ki govorijo isti jezik in pripadajo isti kulturi kot prebivalstvo z druge strani meje, lahko igrajo pomembno vlogo v zblizanju. Narodne manjšine pa bodo lahko prispevale k sodelovanju samo, če bodo spoštovali njihove interese, tj. njihove pravice do kulture in do jezika.

"Regionalne kulture" so dodali prvotnemu jugoslovanskemu predlogu o vlogi narodnih manjšin še v pripravljalni fazi helsinki konference in jih najdemo že v modri knjigi. Jugoslovanska delegacija je pristala, da jih dodajo prvotnemu besedilu, da bi dosegla kompromis. Po našem mnenju pa regionalnih kultur ni, so samo kulture, pa če so še tako majhne ali hudo zatirane od vladajoče kulture.

3 CSCE/II/C.3/103

4 EUROCLT, priporočilo št. 21.

5 prav tako tudi ne v devetem in enajstem podkomiteju.

6 V svojem članku "Sklepna listina Konference o evropski varnosti in sodelovanju ter Združeni narodi" Victor Yves Ghebaldi piše: "Zahodnjakov ta nevrtilistična izpoved ni navdušila". *Annuaire français du droit international*, 1976, s. 122.

7 Na seminarju evropskih rektorjev v Trstu od 26. do 27. maja 1976 so udeleženci svetovalec vladam, naj pospešijo mobilnost priznavanja študijske dobe, akademskih stopenj in strokovnih kvalifikacij pridobljenih v tujini, s konvertibilnostjo štipendij in z uradnim priznavanjem enakovrednosti študija.

Spet nov, Tafelsturm'?

V četrtek prejšnji teden v akciji demonstrativne samopomoči postavljenu dvojezičnemu napisu v Šentjakobu je bilo usojeno le kratko življenje: v ponedeljek so ga „neznani storilci“ podrli in odnesli oziroma odpeljali — skratka izginil je neznan kam.

Ni znano, ali je bil napis odstranjen v podobni akciji kot uradna dvojezična tabla na istem kraju pred petimi leti — namreč pred očmi varnostnih organov. Vsekakor pa novi „Tafelsturm“ dovolj jasno odkriva, kako zastrupljeno je ozračje na Koroškem, kakšna nestrpnost vlada napram avtohtonemu slovenskemu prebivalstvu in njegovim mednarodno zajamčenim pravicam.

Bistveno ni to, ali je bila šentjakobska tabla uradnega ali zasebnega značaja; saj so nespravljivi šovinisti podrli eno (leta 1972) kot drugo (ta teden). S tem so pokazali, da se v slovenski sovravnosti od vsega, kar je slovensko, ne ustavijo niti pred očitnim kršenjem zakonov in državne pogodbe. Se bolj značilno pa je, da se je v to kršenje uvrstila tudi „uradna“ Avstrija: Šentjakob, ki je leta 1972 dobil uradne dvojezične napise, je le eden izmed tistih primerov, kjer današnje stanje kot posledica neizpolnjevanja člena 7 ob-

tožuje pristojne avstrijske dejavnike, da so kapitulirali pred tistimi silami, ki so že enkrat bile grobokop demokracije in neodvisne Avstrije!

Novi „Tafelsturm“ je doslej zajel le eno zasebno dvojezično tablo. Toda nihče ne more povedati, kdaj in kje se bo take vrste „ljudska volja“ manifestirala oziroma znosila spet nad eno izmed maloštevilnih uradnih dvojezičnih tabel. Pozivi v tej smeri so gotovo dovolj jasni; opozorila, da gre za „spomenike preziranja volje prebivalstva“, ne bo težko pravilno razumeti.

Koroškim Slovencem pa se z novim „Tafelsturmom“ le še bolj postavlja dolžnost, da vztrajamo v našem pravičnem boju. Ne samo v Šentjakobu, tudi v drugih krajih, ki so bili v kričečem nasprotju z določili člena 7 izločeni iz rešitve manjšinskega vprašanja, bomo z napisi in drugimi akcijami opozarjali na krivico, ki nam je bila storjena z zakonom o narodnih skupinah in izvedbenimi odredbami; z besedami in dejanji bomo zahtevali dosledno izpolnitev vseh obveznosti, ki jih Avstrija nalaga državna pogodba, in sicer na celotnem ozemlju naše avtohtone naselitve in brez diskriminacijskega pogojevanja pravic s številkami in odstotki.

Protestiramo proti krivici...

(Nadaljevanje s 1. strani)

nem robu vasi, kjer naj bi čez napis z izključno nemško označbo kraja obesili tablo z dvojezičnim napisom, kakršnega bi moral Šentjakob dobiti na podlagi člena 7. Toda nemški napis so zastražili „čuvarji reda“, uniformirani predstavniki islih oblasti, ki pred petimi leti niso niti enega samega uradnega dvojezičnega napisa obvarovale pred divjanjem pogromašev, marveč so prekrizanih rok dopustile, da so nemški nacionalisti in njihovi neonacistični zavezniki avstrijsko zakonitost nezakonito poteptali v blatu „koroške stvarnosti“.

Udeleženci protestnega shoda se niso pustili izzvati od tega enostranskega in pristranskega ravnanja oblasti in njihovih organov. Pač pa so takšno dvojno mero ostro obsodili na protestnem zborovanju, kjer so govorniki (njihova izvajanja objavljamo na 2. strani — op. ured.) opozorili na krivičnost sedanjosti.

nje ureditve ter zahtevali dosledno izpolnitev člena 7. Med zborovanjem so domačini v neposredni bližini „uradnega“ nemškega napisa postavili dvojezični napis ter orožnike pozvali, naj ga varujejo prav tako zavzeto kot branijo nemškega. Po sprejemu resolucije se je zborovanje končalo s staro punlarsko pesmijo „Le vkup, le vkup, uboga gmajna...“, ki postaja vsebolj geslo koroških Slovencev v boju za doseg vseh vsehstranske in popolne enakopravnosti na podedovani domači koroški zemlji.

Zato Šentjakob kot prva akcija samopomoči pomeni tudi sklep in poziv v smislu gesla „Naprej v boj za naše pravice!“ Pri tem pa takšne in podobne akcije niso same sebi namen, marveč pomenijo protest proti krivičnim ukrepom avstrijskih oblasti in pomenijo zahtevo po takšni rešitvi manjšinskega vprašanja, kakor jo nalaga Avstriji člen 7 državne pogodbe.

Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ v Škocijanu vabi na

PESTRI VEČER

ki bo v soboto 23. julija 1977 ob 20.30 uri v farni dvorani v Škocijanu.

Sodelujejo: Moški pevski zbor „Vinko Poljanec“, mešani pevski zbor „Podjuna“ iz Pliberka in folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v St. Vidu v Podjuni vabi na

KOROŠKI VEČER

v petek 22. julija 1977 ob 20.30 uri na Breznikovem campu ob Zablatniškem jezeru

Sodelujejo: Mešani zbor SPD „Danica“, združena moška zbor „Trta“ in „Vinko Poljanec“, folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple in „Trio Korotan“ s pevci

Prisrčno vabljeni!

VEČER SLOVENSKE PESMI IN FOLKLORE

v sredo 20. julija 1977 ob 20.30 uri v hotelu Korotan v Sekiri ob Vrbskem jezeru.

Nastopajo: moški zbor „Franc Leder-Lesčjak“ iz Štebna pri Globasnici, folklorna skupina SKD Globasnica in ansambel „Podjuna“ iz Globasnice

Prisrčno vabljeni!

FILM — INFORMACIJA — PETJE

v petek 15. julija 1977 ob 19.30 uri v celovski Delavski zbornici I. nadstropje.

Sporod: film „VRNITEV“, predavanja z manjšinsko tematiko in nastop pevskega zbora

Prireditelj: Komunistična zveza Avstrije (KB)

Krajevna odbora Zveze slovenske mladine Železna Kapla in Pliberk vabita na

PRIJATELJSKO NOGOMETNO TEKMO

med krajevnima odboroma Pliberk in Železna Kapla, ki bo v soboto 16. julija 1977 ob 14.30 uri na nogometnem igrišču v Železni Kapli.

Vsi ljubitelji amaterskega nogometa prisrčno vabljeni!

Požarna bramba Sele-Borovnica vabi na

VESELICO NA PROSTEM

ki bo v nedeljo 24. julija 1977 s pričetkom ob 16. uri pri Trklju „Fantje treh dolin“

Prisrčno vabljeni!

POZORI

Vsi, ki bi se radi naučili kakršnegakoli instrumenta, javite to SPD „Edinost“ v Pliberku do 15. avgusta 1977.

Informacije in prijave pri odbor-nikih Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ v Pliberku ali pismo-no na naslov SPD „Edinost“, 9150 Pliberk, v roke Jožku Hudlu.

Mladina Iskre obiskala Koroško

Na povabilo šmihelskega mladinskega kluba in Koroške dijaške zveze je v soboto, dne 9. 7. 1977 obiskala mladina Iskre iz Ljubljane Koroško. Z mladino Iskre je imela KDZ že več srečanj, tako, da je pomenil ta ponovni obisk le poglobitev dosedanjih prijateljskih odnosov med njimi. Ob tej priložnosti pa bi radi Iskro nekoliko podrobneje predstavili.

Združeno podjetje Iskre je ena največjih industrijskih organizacij v Jugoslaviji in največja v elektronski panogi. Njena proizvodnja predstavlja četrtino vrednosti proizvodnje vse jugoslovanske elektroindustrije. Podjetje ima zaposlenih okoli 30.000 ljudi, od katerih študentov približno 3000 mladincev v nadaljnjem študiju. Iskra združuje 9 delovnih organizacij s 65 TOZD (temeljna organizacija združenega dela) oz. 47 tovarn in 15 obratov.

Glavne proizvodnje Iskre so: telekomunikacija, industrija elementov, industrija za avtomatiko, industrija za avtoelektriko ter industrija izdelkov za široko potrošnjo.

Center odločanja v Iskri je TOZD. Vsi delavci so aktivno vključeni v načrtovanje, kar pomeni najbolj neposredno odločanje o svojem delu kot tudi o oblikovanju prostega časa. TOZD pa ne pomeni le, da delavci odločajo o svojih interesih le znotraj TOZD, pač pa je njih samoodločanje razširjeno tudi izven tega v krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih in družbenopolitičnih skupnostih v kraju svojega bivanja.

Mnogo zaposlenih Iskre je mladih ljudi, ki so zaključili srednjo šolo ali pa se izučili kakega rokodelskega poklica kot n. pr. elektromehanika. Takim mladincem nudi Iskra po želji štipendijo za nadaljnji študij, oz. za nadaljnjo izobrazbo. Poleg dela v tovarni se torej takšni ljudje izobražujejo naprej na univerzah in drugih poklicnih šolah. Mladina v Iskri je zelo dobro organizirana. Njihova organizacija vodi samoupravalno enoto znotraj celotne Iskre. Mladinci sami izvolijo svoje predsednike, sekretarje in ostali odbor, ki jih zastopa v vseh važnih vprašanjih.

S temi mladinci sta se torej Koroška dijaška zveza in mladinski klub v Šmihelu ponovno srečala, da bi skupno podvzeli izlet na Peco. Treba je tudi omeniti, da mladina Iskre velikodušno podpira KDZ. Tako je ravno v zadnjem času omogočila KDZ izdajo plošče, na kateri pojeta Magda Koren in Uši Kelih. Ploščo bo prodajali tudi na Koroškem.

S skupnim kosilom, na katerega je vabila KDZ v hotel Korotan, se je za-

čelo tokratno dvodnevno srečanje. Nato so se odpeljali v Šmihel, kjer je prevzel nadaljnji program mladinski klub v Šmihelu. S traktorjem so se odpeljali po začetnih težavah (sprva niso našli primerne vozila) na Peco. Ob dobri hrani in izbrani pijači so sedeli dolgo v noč okoli ognja in se prijetno zabavali. Ker jih je ponoči presenetil dež, so se že dopoldne naslednjega dne vrnili v dolino. Tu so se izkazali Dlopstavi v Večni vasi, ki so jim nudili ražen, da so lahko pekli klobase. Naslednja postaja je bil mladinski klub v Šmihelu. Marjan Fera, zastopnik tega kluba je v kratkih besedah orisal delovanje tega kluba. Povedal je, da šteje trenutno okoli 50 članov, od katerih se približno 25 redno udeležuje sestankov.

Ob razidu sta govornika obeh organizacij Dani Burnik od Iskre in Janko Pipp za Koroško dijaško zvezo poudarila, da ta srečanja ne smejo zamreli. To zna ceniti posebno KDZ in mladinski klub iz Šmihela, saj ve, kaj pomeni biti povezan z matičnim narodom, v tem primeru z mladino Iskre, ki jih podpira na svoj način v boju za naše pravice.

POZOR LJUBITELJI GORA

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem vabi vsa sosedna društva iz okolice Obirja in vse ljubitelje gora na letošnji

POHOD NA OBIR

ki bo v nedeljo 31. julija 1977 Zbirališče ob 13. uri na vrhu Obirja oziroma Ojsterca.

Odbor

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vasi vabi na

VEČER SLOVENSKE PESMI

ki bo v soboto 16. julija 1977 ob 20. uri pri Hojniku v Mokrijah.

Nastopata: Tamburaški ansambel iz Hodiš, vodi ga Dorica Sabotnik in moški pevski zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi, vodi Jozej Starz

Vsi prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ Žitara vas vabi na

VEČER SLOVENSKE PESMI IN FOLKLORE

v nedeljo 17. julija 1977 ob 20. uri pri Rutarju v Žitari vasi.

Sodelujejo: moški pevski zbor „Trta“ iz Žitare vasi, moški in mešani zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple, folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple in ansambel „Podjuna“ iz Globasnice Ljubitelji in prijatelji slovenske ljudske pesmi in narodnih plesov prisrčno vabljeni.

Tečaj za potapljanje

Slovenska fizikultura zveza razpisuje na povabilo Slovenske potapljaške zveze potapljaški tečaj, ki bo v času od 8. do 19. avgusta 1977 v enem izmed slovenskih obalnih mest.

Pogoji in navodila:

- Kandidati morajo biti stari najmanj 16 let in morajo predložiti zdravniško spričevalo, da so popolnoma zdravi.
- Potrebna je naslednja lastna oprema: maska, dihalna cev, plavuti. Ostalo opremo dobijo tečajniki za čas tečaja na kraju samem.
- Stroške prevoza na kraj tečaja in domov krije vsak kandidat sam, stroške prebivanja krije Slovenska potapljaška zveza in Društvo za raziskovanje morja Piran.
- Število tečajnikov je omejeno na šest. Upošteval se bo vrstni red prihoda prijav.
- Interesenti naj se javijo na naslov: Slovenska fizikultura zveza, Celovec, Gasometergasse 10/I.
- Prijavnina za tečaj znaša šil. 100,— in se prenaša na tekoči račun štev. 2911 pri Posojilnici Celovec.
- Rok prijave: do 25. julija 1977.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE
RADIO CELOVEC

SOBOTA, 16. 7.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 17. 7.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 18. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — „Dobra volja je najboljša“ (glasbena oddaja).

TOREK, 19. 7.: 9.30 Pisani svet — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Sport — Aktualna znanost.

SREDA, 20. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Od popevke do popevke.

ČETRTEK, 21. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — M. Kumer — Črčev: Kronika vasi Blato.

PETEK, 22. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Komorna glasba.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 16. 7.: 8.00 Profesor Baltazar — 8.10 Modri paček — 8.40 Človek in zemlja — 9.10 Čas, ki živi — 9.40 Izvori matije — 17.25 Obzornik — 17.45 Velika parada komedije — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanje-politični komentar — 20.00 Vrtoglavica — 22.05 Dnevnik — 22.00 Ilidja 77 — 23.30 625 — Pregled sporeda.

NEDELJA, 17. 7.: 9.15 Poročila — 9.20 Za nedeljsko dobro jutro — 9.50 625 — 10.10 Zvezde gledajo z neba — 11.00 Otroci sveta — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.15 Poročila — Nedeljsko popoldne — 14.00 Atle-

tika za evropski pokal — 17.15 Veseli tobogan — 18.15 Poročila — 18.20 Prekletnica — 19.30 Dnevnik — 20.00 Rubežniki — 21.15 Skrivnosti Jadrana — 21.45 Dnevnik — 22.00 Sport.

PONEDELJEK, 18. 7.: 17.59 Obzornik — 18.14 Človek in zemlja — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Podnajemnik — 21.13 Kulturne diagonale — 21.57 Dnevnik.

TOREK, 19. 7.: 18.00 Obzornik — 18.15 Pika nogavičar — 18.45 Po sledih napredka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Novele Henrika Jamesa — 20.55 Glasbeni magazin — 21.55 Dnevnik.

SREDA, 20. 7.: 18.09 Obzornik — 18.24 Spekter — 18.55 Glumači — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vrt Finzi — 20.05 Continijevih — 21.33 Včeraj, danes jutri — 22.08 Dnevnik.

ČETRTEK, 21. 7.: 17.55 Obzornik — 18.10 Človek in zemlja — 18.45 Modri plašček — 19.30 Dnevnik — 20.00 Prijatelji in sosede — 20.30 Svet 1900—1939 — 21.30 Jazz na ekranu — 22.00 Dnevnik.

PETEK, 22. 7.: 13.40 Kajak na divjih vodah — 17.00 Poročila — 17.05 Profesor Baltazar — 17.15 Idealist — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranje-politični komentar — 20.05 Izvori matije — 21.00 Razgledi: Slovenka ponos Kosova — 21.25 Bogataš in revež — 22.15 Dnevnik.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.